TIGHT BINDING BOOK

brown book

Osmania University Library
Call No. T 82 : A 61 S
Name of Book శ్రీ లాలసం
Name of Author అంకడ

UNIVERSAL LIBRARY
OU_204349
UNIVERSAL LIBRARY

శిథిలాలయం

ముప్పన చిన అంకయ్య,

[చి న్నా]

కథా కేళీ ప్రచురణాలయం,
సామర్లకోట.

తొలిసారి: విరోధి: ఉగాది:
1000 ప్రతులు.

హెచ్చరిక

అన్ని హక్కులూ రచయితవి;
ప్రదర్శింప దలచుకొన్నవారు
రచయిత పేర పెద్దాపురానికి
వ్రాసి ఆయన లిఖిత పూర్వక
మైన అనుమతి పొందాలి.

శ్రీ గాంధి ముద్రణాలయం,
పెద్దాపురం.

శ్రీ చలం 'తాయారు' కు

పాత్రలు

భూషణ్: విజయా సిల్కు హౌస్ యజమాని పెద్ద కొడుకు.

పద్మ: భూషణ్ భార్య.

సంపత్: భూషణ్ తమ్ముడు

పద్మావతి: నర్తకి.

విమల: భూషణ్ మేనమామ కూతురు.

రజని: పద్మావతి స్నేహితురాలు.

కుమార్: ఆర్టిస్టు.

నౌకరు: నౌకరు.

మాటవరుసకి...

నాటకం యావత్తూ గడియారంలో గంటల ముల్లులా కదులుతుంది. బూర్జువా సమాజంలోని వ్యక్తుల్లా ఇందలి పాత్రలన్నీ అపక్వమైన భావాల ఒడిదుడుకుల్లో కొట్టుకొంటూ జీవితంలో అపజయం వైపు ప్రయాణిస్తాయి ... ప్రేమ తప్ప సమస్యలేని బ్రతుకులు; ... ఐతే 'ప్రేమ' కోసమే బ్రతుకుతాయి కనుక సాధ్యమైనంతవరకూ ప్రేమను దూరమవటానికే ప్రయత్నిస్తాయి. ఈవిధంగా బూర్జువా సమాజపు ఊపిరితిత్తుల్ని 'ఎక్సరే' తీశారు రచయిత.

ఇందలి జయాపజయాలు పాఠకులే నిర్ణయించాలి.

— ప్రకాశకులు.

ఈ రచయిత వే :

విగ్రహం (నాటిక)

మానసిక తత్వాలు (కథలు)

దృశ్యం 1

[త్యాగరాజనగర్: తాజ్‌మహల్. ఉదయం 11 గంటలు. డ్రాయింగ్ రూమ్. భూషణ్ చక్కని స్త్రీ 'ఫొటో' చూస్తుంటాడు. తన ఆనందాన్నంతా తన కలల్లోనే చూస్తున్న కవి ముఖం; గొప్ప ఆశయాలు కనిపిస్తాయి ఆకళ్ళలో. సిల్కు లాల్చీ, తెల్ల పైజామా వేసుకున్నాడు. వయసు 28 ప్రక్కన అతని భార్య పద్మ. చేతిలో గులాబీ పువ్వులు ఎక్కడికో చూస్తోంది. పొడవు. చక్కని ముఖం చాలా ముక్తసరిగా శివిగా కనిపిస్తోంది. ఎక్కడికో ప్రయాణమైపోతూ, తన శరీరంలో ఇంకో స్త్రీహృదయాన్ని తాత్కాలికంగా నిక్షేపించినట్టు కనిపిస్తోంది. ఆ అజంతా బొమ్మకళ్ళు యెవ్వరికీ అందదు. వయసు 24. ఎదురుగా సంపత్. అన్నకంటె మనిషి ఆకర్షణీయంగా కనిపిస్తాడు ముఖంలో గర్వం, కళ్ళలో అగ్ని. ట్వీడ్ పాంట్ - తెల్లబుష్ షర్టు. వయసు 26.]

భూషణ్: [నవ్వుతూ]- ఈ సౌందర్యాన్ని ఉపాసిస్తున్నట్టున్నావు! నీకు [illegible]?

సంపత్: [కొంటెగా చూస్తూ]- ఆమెను పెళ్ళి చేసుకోబోతున్నాను- నిన్న రాత్రే అనుకొన్నాము- మీతో చెప్పాలని......

[భూషణ్, పద్మ ఒకరినొకరు చూసుకొంటారు. ఒక క్షణం నిశ్శబ్దం]

భూషణ్: అద్భుతం! మేము అభినందిస్తున్నాం [సంపత్‌ని చేరి భుజం తట్టి] మనస్సుని చాలా ఆశ్చర్యపరిచావు సంపత్! చాలా సంతోషం. కాని ఆనంద మాధుర్యం జీవితాంతం నడుస్తూ ఏదో సౌరభాన్ని తేజాన్ని వెదజల్లుతూ ఉండాలని- కదూ, పద్మా!

పద్మ: అప్పుడప్పుడు- ఉద్విగ్న దినాలు, సంపత్!

[విజయసింహంలా. సంపత్ సగర్వంగా చూస్తాడు]

భూషణ్: [ఫోటో భార్యకిస్తూ]- ఎంత అందంగా ఉంది! నీవు చిత్రించే బొమ్మల్లో ఇంత చక్కని 'మోడెల్' దొరికేనప్పుడు ...

పద్మ: లేదు- ఎపుడూ తటస్థించలేదు. [‘ఫోటో’లోకి చూస్తోంది. కనురెప్పలు వూరికే కదులుతున్నాయి; ఒక్కసారిగా లేచి] చాలా అందంగా వుంది. సంపత్ ఆమెగురించి అంతా చెబుతాడట! కదూ, సంపత్!

[సంపత్ ఏదో సందేహిస్తున్నట్లు చూస్తాడు]

నిన్నేనోయ్! అప్పుడే ‘మూడ్స్’లో పడిపోయావు! ఆమెను గురించి కొంచెం చెప్పమంటున్నాం. [ముద్దుగా నవ్వుతుంది సంపత్‌ని చూసి.]

సంపత్: పేరు పద్మావతి. ముకుల్ ఘోష్ నాట్యబృందంలో ప్రధాన నర్తకి.

[పద్మ క్రిందకి చూస్తూ ఆలోచిస్తోంది, భూషణ్ కాలు ఊపుతూ]

భూషణ్: పద్మావతి! [చిరునవ్వుతో] పద్మావతి! వింతగా లేదూ మనిద్దరం ఒకే పేరుగల స్త్రీలను కోరడం? ఇదంతా... ఆమె–

సంపత్: మొదటినుంచీ ఆమెకూ నాకూ యుగాల తరబడి పరిచయమున్నట్టు అనిపించింది. ‘శాలివాహనపురంలో వలపు వెల్లివిరిసిందేమో...’ ఆమెను చూస్తే అలాగే అనిపిస్తుంది నీకు; అదే నేను కోరేదీ కాదా. మీ దగ్గరా ఒకనాడు ఆమెను ఇక్కడికి పిలుచుకువస్తానని...

భూషణ్: దానికేం? దాన్ని ఇప్పుడే అంటున్నావా? ఎప్పుడు వెళ్ళమంటావు?

సంపత్: [మెల్లగా]- ఈమధ్యాహ్నం...

భూషణ్: [నవ్వుతూ] ఓహోహో! ఊరికే వదలవు! ప్రియురాలి ఇంటి ముందు మనం దిగేవరకూ నిద్రపట్టేలా లేదు. అలాగే: మధ్యాహ్నం వెళదాం. ఏం పద్మా?

పద్మ: [ఇంకా ఆలోచిస్తోంది-జవాబీయదు. వెంటనే ఒక్కసారిగా గుండెనిండా గాలి పీల్చి ఆ తర్వాత సంపత్ ముఖంలోకి చూస్తుంది- ‘ఆమె పరిచయం ఎంతో సంతోషం!’ అని

నేను ఒకతనే వెళ్ళి పిలుచుకువస్తే బాగుంటుందనుకొంటాను.
నన్ను వెళ్ళనీయండి; అదే నచ్చుతుంది ఆమెకుకూడా...

భూషన్: దీనిలో 'బాగు' ఏమిటో నాకర్థం కాలేదు...

పద్మ: ఔను- మగవాడవు; ఎలా అర్థమౌతుంది నీకు? నీతో స్వేచ్ఛగా ఎలా మాట్లాడుతుంది? తను సృష్టించుకోబోతున్న సంసారం; ఊహించుకొంటూన్న వాతావరణం, తీయని కలలుగాని నీతో ఎలా చెబుతుంది? ఆమె అభిరుచులు ముందుగా తెలుసుకొంటే మంచిదిగా!

సంపత్: [స్వగతంలో]- అదే మంచిదివదినా! వదిన చెప్పింది నిజం అన్నయ్యా! ఆమె ఒంటరిగా వెళితేనే మంచిది.

భూషన్: [ఆగి] అర్థమౌతోంది. పద్మ ఎప్పుడూ చాలా దూరం చూస్తుంది.

[ముద్దుగా నవ్వుతుంది భర్తనుచూచి. ఆ నవ్వులో లీనమైపోతాడు భూషన్. సంపత్ నవ్వుకుంటూ చూస్తుంటాడు].

పద్మ: [ఉత్సాహంగా]- భోజనం ఏర్పాట్లు చేయించివస్తా- ఇప్పుడే!

[వెళ్ళుతుంది]

భూషన్: [జ్ఞాపకం వచ్చినట్లు] విమల వచ్చింది. మార్కెట్టుకి నిన్న. చాలా ఆశ్చర్యపడ్డాను. బెంగుళూర్‌లోనే వుందనుకొన్నాను.

సంపత్: అయితే అప్పటినుంచి ఇక్కడే వుందన్నమాట!

భూషన్: అంటే?

సంపత్: మూడువారాల క్రిందట వచ్చినట్లు తెలుసు. అడయార్ వెళ్ళింది రుక్మిణీదేవిని చూడ్డానికి. రుక్మిణీదేవి మన ఆప్తురాలని తెలుసుకొని నీగురించి అడిగిందట! తను ఎవరోకూడా రుక్మిణీదేవితో చెప్పలేదట!

భూషన్: అయితే ఆమె విమలని ఎలా తెలుసుకున్నావు?

సంపత్: రుక్మిణీదేవి వర్ణనను బట్టి. పొరపాటు కాదు. ఆ పెద్దకళ్ళూ పొడవు ముక్కూ...

భూషణ్: అవును అవును- అపురూపంగా వుంటుంది! [ఆగి] ఆమె యూరప్ వెళ్ళిందని ఇంతవరకూ ఎందుకు చెప్పలేదు నాకు?

సంపత్: చెప్పాలనుకొన్నాను. కాని, మరచిపోయానేమో!

భూషణ్: అబ్బే! పెద్దపనేం వుండదని కాదు.

సంపత్: తనంతట తానే కన్పించకపోతే వెళ్ళిపోయిందేమో అనుకొన్నాను.

భూషణ్: 'వృక్షశాస్త్రం'లో వుంటుందట! M.Sc. అయిపోయింది కదూ- ఏదో పరిశోధనాంశాలు కావాలని అమెరికా వచ్చే ప్రయత్నాల్లో... అని ఏమిటో చెప్పింది. అది నిజమేనా?

సంపత్: అవును. ఎప్పుడో అంటేనే కాని...

భూషణ్: ఏమిటి 'కాని'?

సంపత్: [నవ్వుతూ]- కాని నీ ఎదుట ఆ మాట అనడానికి జంకుతున్నాను. పాపం! మామయ్య బతికివుంటే నీవు అన్నట్టే పెళ్ళిచేసుకొని వెళ్ళిపోయేది.

భూషణ్: ఈ పాటికి ఆ మాట మరచిపోయిందనుకొంటాను. నిన్న సాయంత్రం లాన్లో తిరుగుతూ వస్తుంటే- పక్క, చెట్ల, వృక్షాల వరుసల్లో కూర్చున్న మొక్కల్ని చూస్తూ ఉన్నాను. ఒక్కసారిగా వెనక్కి తగ్గిపోయాను. ఒక్క నిముషం భయపడ్డానేమో! భయపడ్డా నవ్వుకొంటూ...

సంపత్: ఏదైనా చిలిపి చేస్తుందనా?

భూషణ్: కాదు- చేస్తుందనికాదు. మా ఇద్దరి మధ్యా ఏదైనా కలత పెడుతుందేమో నని అనుమానం- చేయగలదని కాదు.

సంపత్: విమలగురించి వదినతో యెప్పుడైనా చెప్పేవా?

భూషన్: నిన్నటివరకూ ఏమీ చెప్పలేదు. చెప్పే అవసరంకూడా కన్పించలేదు. అయినా పద్మ నా జీవితంలో ప్రవేశించేముందే విమల చాలాదూరంగా జరిగిపోయింది. మహా, మా ఇద్దరికీ ఏంసంబంధం వుందని?

సంపత్: కాని చాలా ఆప్యాయంగా-ఎంతో దయతో చూచేవాడవు! అయితే ఆమె అపార్థం చేసుకోందేమో!

భూషన్: నేను చాలాకాలంవరకూ తెలుసుకోలేదు. 'స్త్రీల' చేతుల్లోంచి తన జమీ స్వాధీనం చేసుకొని, అదంతా నాన్నకాళ్ళ ముందు పడేసేవరకూ... ఏమైనా విమల చాలా బుద్ధిమంతురాలు!

సంపత్: [జాలిగా]- ఆ జమీనాటుంచి నాన్న నిన్ను ఒప్పిస్తాడను కొన్నా.

భూషన్: అంతేలే! [గతించిన కాలాన్ని ఊహిస్తున్నట్లు] నిజానికి నేను గాఢంగా ప్రేమించే వ్యక్తికి తెలుస్తుపడేవరకూ పెళ్ళి చేసుకోననే అనేవాణ్ణి చెప్పాను విమలతో. కాని ఆమెకు సరిగా అర్థమైనట్టు కన్పించదు. నేను బొంబేలో వుండగా వ్రాసింది— పద్మ నన్ను పెళ్ళిచేసుకోంటానని మాట ఇచ్చిన మరునాడు వచ్చింది విమల పత్రం. జవాబియ్యలేదు నేను. మా పెళ్ళిసంగతి తెలిసిన తరువాత— ఎందుకు జవాబియ్యలేదో ఆమెకే అర్థమౌతుందని ఊరుకున్నాను. నాన్న ఆమెకు వ్రాస్తారని తెలుసు. [ఆగి] కాని నిన్న పద్మ ప్రక్కన ఆమెను చూచిన తరువాత కొంచెం పొరపడ్డానేమో అనిపించింది. ఇలాంటి అస్వాభావికమైన విషయాలు జరగవేమో! అయినా విమల...

సంపత్: చాలా వింతగా మాట్లాడుతున్నావ్, అన్నయ్యా!

భూషణ్: పాపం! నాతో చాలా మర్యాదగా మాట్లాడింది. నవ్వుతూ నవ్వుతూ పద్మను నవ్వించింది. తరువాత పద్మను అడిగాను— నేను రాకముందు విమల ఏమి చెప్పిందా అని. విశేషమేమీ లేదంది. మా 'హనీమూన్' ఎలా అనుభవిస్తున్నామని, సంపత్ ఇక్కడ వుండటం లేదా అని, నీలగిరీస్‌లో తన జమీనుకి గ్రామమూడేళ్ళలో చాలా లాభం వచ్చిందనీ, పద్మను కూడా ఆమోగిరికా గర్భిణీ... ఏదేదో చెప్పిందట! అప్పుడు పద్మకు చెప్పాను— మా చిన్ననాటి ఆటలగానా, ఒకే చోట పెరగటం, మా బాల్య ప్రేమా అన్నీ... ఔను ఎందుకు దాచటం? పూర్తిగా చెప్పేస్తేనే మంచిది. అయినా పద్మ దేవత! నాలో తప్పులుంటే క్షమించగల...

సంపత్: ఔను [ఆలోచనగా చూస్తున్నాడు]

భూషణ్: [ఆగి నిట్టూర్చి] కాని సంపత్, ఒక్క అనుమానం! నాన్నకు మా పెళ్ళి అసలు ఇష్టం లేదని నీకు తెలుసు. మనిద్దరం సాంఘికంగా అట్టే విలువపొందలేని స్త్రీలనే కోరటం నాన్నని బాధిస్తుందనుకొంటాను. నీమీద ఆయనకున్న అపారమైన ప్రేమమూలాన్ని— నన్ను కూడా సహించగలుగుతున్నారు. కాని నాన్నతో నీ విలా చెప్పటం నీవిధి ఏమోననిపిస్తోంది. సాంఘికంగా ఆట్టే విలువ లేకపోయినప్పటికీ వదిన చాలా వుత్తమురాలని, స్త్రీజాతికి... ఎందుకులే...

సంపత్: [అని భూషణ్ బాధ గ్రహిస్తున్నట్టు]- నాన్న ఇది గ్రహించడు, వంశ మర్యాదల మేరువునుంచి దిగిరాలేడు. వదిన ప్రక్కన అనంతంగా నీలో కలిగిన మార్పును సహాన దృష్టితో చూడలేడు. ప్రేమే సంఘానికి ఆదర్శమైననాడు, ప్రేమే

రాజ్యాల్ని విప్లవాల్ని కాపాడిననాడు సృష్టికర్త తన సృష్టిని చూచి తనే ఆనందంతో అపూర్వ ప్రణయనాట్యమైన నూత్న సృష్టికోసం తపస్సు చేస్తాడు. ఆ శుభ దినంకోసమే మన ప్రయత్నాలు. ఇది నాన్నరు ఎలా అర్థమౌతుంది?

నౌకరు: [వచ్చి] అమ్మగారు రమ్మంటున్నారు...

[తెర]

దృశ్యం 2

[మైలాపూర్‌లో ఒక సాదా భవనం; సాయంత్రం 4 గంటలు; పెద్దగది; సారంగి, దిల్‌రుబా, ఇస్‌రాజ్, వైలన్, తబలా వగైరా అన్నీ ఒక ప్రక్కగా వుంటాయి. కుమార్ వీణ వాయిస్తూంటాడు: దూరగోపురాల నీడలు ఆతని ముఖాన. పద్మావతి పెద్ద అద్దాల ఎదురుగా నృత్యభంగిమలో ఉంటుంది. ముఖంలో ఏదో గొప్ప ఆకర్షణ; పోషణ, జాలి పుట్టే ముఖం. ఏవో అపూర్వ లోకాలను వెతుకువలా మెరిసిపోతున్నాయి కళ్ళు. వయసు 23. పద్మావతి పాట 'హమ్' చేస్తూ ఊపుతుంది మధ్యలో]-

కుమార్: అవును పద్మా! ఆ సంగతి నాకు తెలుసు. నిన్ను ఆయన ప్రేమించేదీ తెలుసు. అయితే నీవొక సత్కవని ఉపాసకంగా నంతవరకే ప్రేమిస్తాడేమోనని అనుమానం.

పద్మావతి: అలా అనకు కుమార్! తను ప్రేమించే స్త్రీ కళ్ళలో లోకాన్ని మరిచేటంత- ఆమెలో ఏలోపమూ చూడలేనంత విశ్వాసంగల హృదయం ఆయనది. తన జీవితంలో నేను తప్ప ఎవరూ లేరని నమ్ముతున్నారు.

[కుమార్ దీనంగా వాయిస్తున్నాడు వీణ. అతను తలుపుదగ్గర [illegible] సతి అని పిలుస్తాడు.]

పద్మావతి: సరే, రమ్మను- [కుమార్‌కు సైగ చేస్తుంది. కుమార్ వీణ క్రిందపెట్టి వెనుక ద్వారంగుండా లోనికి వెళ్ళిపోతాడు. పద్మ వస్తుంది: ఎక్కడో చూస్తూ. పద్మావతి సోఫాలో కూర్చుంటుంది.] తమ రాకవల్ల... [ఎదురుగా కొంగొప్పుల్లో చూస్తూ వింతగా చూచి 'పద్మా' అని అరచి దగ్గరికి వస్తుంది]

పద్మ: క్షమ!... [పద్మావతి చేతులు పట్టుకొని] నన్ను నాశనం చెయ్యకు.

పద్మావతి: పద్మా! [నవ్వుతూ] నేను కలలో లేనుకద! నిన్ను నాశనం చెయ్యాలనేముంది? నా ప్రాణాలు పోతున్నా నిన్ను కాపాడుతాను. నేను— నాకెంతో ఆశ్చర్యమయింది. నిన్ను చూడటం నీవిక్కడగా వుండటం నాకీవేళ ఒక పండగలావుంది. నీగురించి

ఒక వేయిసారులన్నా కలలు కనివుంటానేమో- యీ మద్రాసు రాకముందుకూడా. ఎవర్ని అనుకొన్నాను- Mrs. భూషన్ అనుకొన్నాను.

పద్మ: [మౌన గొంతుతో] నేనే Mrs. భూషన్!

పద్మావతి: నీవా? నాకర్థం కావటంలేదు...

పద్మ: నీకంతా చెబుతాను [తొందరగా] చెప్పాలనుకొంటున్నాను. ఎవర్నైనా సహాయానికి యెక్కడికి? నాకిప్పుడు వచ్చేలోపున అంతా పూర్తిగా చెప్పాలి.

పద్మావతి: ఎవరూ రారు! హాస్పిటల్ బాబు పుట్టిన సందడి— అందరికీ తెలుసు యీరోజే. అతిథులంతా తిరిగి వెళ్ళిపోయారు. రాత్రి వరకూ ఎవరూ రారు.

పద్మ: [పద్మావతి చేయి పట్టుకొని] నేనిక్కడికి— నా భావి జీవితమంతా నీ చేతుల్లో వుంది— నీదయమీద...

పద్మావతి: అలా అనకు— అలాంటి మాటలు అనకు. ఎంత వింతగా ఎంత ఆశ్చర్యంగా వుంది ఇదంతా. ఆ రాత్రి— కలకత్తా వదిలి ప్లేగు కేంద్రం వదిలి వచ్చేముందు మన రజని చెప్పింది— నా కలలు నిజమౌతాయని తప్పక మనం కలుసుకొంటామని. ఈ మనుష్య సంఘాలలో ఎలాంటి తమాషాలు జరుగుతూంటాయి!

పద్మ: తమాషాలు ఎక్కడైనా జరుగుతాయి. ఇది భయంకరమైన ప్రపంచం. నిన్ను చూచింది మొదలు నాకు మరీ భయంకరమై పోయింది ప్రపంచం. ఇప్పుడు— నేను స్వర్గద్వారాలు చేరుకోనేటపుడు...

పద్మావతి: ఇలాంటి మాటలతో నన్ను చంపకు. ఇప్పుడేగా చెప్పింది, నా ప్రాణాలు పోతున్నా నిన్ను బాధపెట్టనని. కాని నీవంటున్నదేమిటో అర్థం కావటంలేదు.

పద్మ: నీవు పెళ్ళి చేసుకోబోతున్న సంపత్ అన్న నా భర్త అని తెలుసా నీకు?

పద్మావతి: ఔను. చెప్పేవుగా- నీవే Mrs. భూషణ్‌వని.

పద్మ: భూషణ్‌కి ఇదంతా ఏమీ తెలీదు. తెలియకూడదుకూడ. అతడు అనుకొంటూన్నాడు, పాపం! [ఆగి] ఆయను... నేను [కళ్ళలో నీరు] పద్మా! అంతగా ప్రేమిస్తున్నాడు నన్ను; నన్ను ఆరాధిస్తున్నాడు. నేను చాలా ఉత్తమురాలనని, పవిత్రురాలనని అనుకొంటూన్నాడు. కాని...

పద్మావతి: అతనితో చెప్తావా- నీ భయం?

పద్మ: చెప్పవని అంటే కాదు [ఆగి, పద్మావతి కళ్ళలోకి చూస్తూ] ఎప్పుడూ ఇంతటి ప్రేమను చూపిస్తునే వచ్చాను. సంపత్‌కే తెలీకూడదు. నే భరించలేను.

పద్మావతి: సంపత్‌కీ చెప్పను ఎవరికీ చెప్పను, భయపడకు.

పద్మ: నిజంగా!

పద్మావతి: నన్ను నమ్మవూ? ఏమి చెయ్యమంటావో సరిగా చెప్పు. ఈరోజు వరకూ మనిద్దరం అపరిచితులమన్నట్లు ఉందాం లేగా! అంతేనా?

పద్మ: ఔను. అంతే! అదే మంచిది. అంతగా ఇబ్బంది ఉండదు.

పద్మావతి: లే! ఆనందంగా ఉండు పద్మా! నన్ను నమ్మవూ? మన స్నేహం ఎలాంటిదో నీకు తెలుసుగ!

పద్మ: అదేనా ఆశ- చాలు! [ఆగి] సంపత్ నిన్ను పెళ్ళి చేసుకోబోతున్నాడని తెలిసింతరువాత ఎలాగూ మనం కలుసుకోవటం తప్పదనిపించింది. ముందు నీదగ్గరకు రావాలనుకోలేదు. కాని సాహసించవలసి వచ్చింది. నన్ను గుర్తు పట్టలేవేమో అనుకొన్నాను ఇన్నాళ్ళకు. నే నేమైనా మారేనా? చెప్పూ, పద్మా! మారేనని చెప్పు!

పద్మావతి: నీజుట్టు చాలా ఏపుగా పెరిగింది. మధ్య పాపిడ తీశావు. చాలా నాజూగ్గా వున్నా విప్పారు... కొంచె మోటుగావుండే దానిని పూర్వం.

పద్మ: ఔను– జీవితసామగ్రి మళ్ళీ సేకరించుకోవాలనే ప్రయత్నంలో యివన్నీ చేశాను. నాలో ఏదోమార్పు కన్పించాలని– నేను పతితనై, వంచితనై, కుంగిపోయిన రోజుల్లో నన్ను చూచిన వారు మళ్ళీ జీవితంలో ఎదురైతే నన్ను గుర్తు పట్టకూడదని ఎవరో ఇంకో స్త్రీ అనుకోవాలని. పద్మావతిలోంచి 'వతి' తీసి వేశాను. నాకు తెలుసున్న వాళ్ళందరకూ దూరంగా పోయి బ్రతకటం మొదలు పెట్టేను. తిరగబడి మగవాడి అధికారం, అవసరం లేకుండా బ్రతకాలనే ప్రయత్నంలో ధిక్కరిస్తే... తన అధికార ప్రతిష్టను మరువలేని పురుష హృదయం స్త్రీని మన్నించదుగా!

బొంబే వెళ్ళేను. కళాకేంద్రంలో నేర్చుకొన్న దేమైనా పని చేస్తుందని చిత్రలేఖనం చేద్దా మనుకొన్నాను. ఒక 'ఆర్టిస్టు' భార్య నన్ను ఆదరించింది. తరువాత ఆ 'ఆర్టిస్టు' నాకు సాయం చేశాడు. త్వరలోనే నాకు పేరు వచ్చింది. ప్రదర్శనాలయానికూడా వెళ్ళేటంత కళ అలవడింది. అదే నన్ను రక్షించింది. ఈనేర్పు నాకు లేకపోయినట్లయితే– ఏమైపోయే దాన్నో, చచ్చిపోవడమో, లేక ఇంకా అధమంగా–

పద్మావతి: అదంతా జ్ఞాపకం తెచ్చుకోటం ఎందుకులే– అంతా జరిగి పోయింది తరువాత!

పద్మ: అంతా జరిగిపోయిందా? [అలసిన గొంతుతో] అదే దారుణ విషయం– అదేనాకు శిక్ష! అంతా జరిగిపోయిందని నాకెలా తెలుస్తుంది? ఎప్పటికి తెలుసుకొంటాను? ఏదో అనుకుంటా. క్షేమం

గా వున్నావని అనుకొనే ఏనిముషంలోనైనా, నా సంగతి అంతా బైటపడితే? ఇల్లు వదలి ప్రేమకోసం వెళ్ళిపోయిన ఉదారుల్ని, ప్రేమకోసం ఖూనీలు చేసిన ధీరుల్ని, ఆత్మహత్య చేసుకొన్న ప్రేమమూర్తుల్ని, లోకం ఎప్పుడూ క్షమించదు పద్మా! సంఘం విధించిన స్త్రీపురుష సంబంధమైన నీతినేకాని, ఆనీతిని అతిక్రమించిన సాహసాన్ని అంగీకరించే ఇష్టంలేక ఏవో నీచకారణాలు వెతికే అలవాటుకు లొంగిపోయిం దీలోకం. [[illegible]] ఒంగోలునుంచి నేనూ భూషన్ మద్రాసు వస్తున్నామని తెలిసినతరువాత— నిజంగా నేను మద్రాసు వెళ్ళాలేదని చెప్పేను. చెప్పవలసి వచ్చింది. కాని పద్మా— సుందర్‌పూర్ వెళ్ళేను. క్రిందటి '[illegible]'లో నే క[illegible] ప్రక్కడికి వచ్చిందని జ్ఞాపకం వస్తే నా కెంతో బాధగా వుంటుంది. ఒకనాడు వున్నాను. సగంరాత్రి వీధులన్నీ తిరిగేసాను— తరువాత ఒంగోలే వెళ్ళేను. అక్కడే నన్ను వదిలివేశారు. [[illegible]] [illegible] సౌభాగ్యం నన్ను ఎన్నో స్థలాలకు తీసుకెళ్ళింది; ఎన్నో కన్నీళ్ళు [illegible]. [illegible] వాడి [illegible] మన్నించి, ఆమోహాన్ని [illegible] [illegible] ఆ [illegible] నన్ను [illegible].

'కుంకా నన్ను వదలి వెళ్ళిపోవటం భావ్యం కాదు. నన్ను ఒంటరిగా నిరాశగా వదలి ఎక్కడికి వెళ్తావు? నన్ను విడిచి పోవద్దు. ఆగు, వెళ్ళవద్దు' అని మూలిగేను— [illegible] [illegible] [illegible] సాగరానికి [illegible] [illegible]!

[illegible] మాంచి [illegible] వాక్యాలు [illegible] మోలి వేస్తున్నాయి. ఎవరికి చెప్పను? ఏమని మరచిపోగలను? ఎంత మార్పు [illegible]! ఎన్నో చెప్పేదుంగా నాకు! ఏమిటి

ప్రయోజనం? అతను మళ్ళీ తిరిగిరాలేదు. [ఆగి] ఇంక మగ వాడంటే అసహ్యం వేసింది. ఇంక ప్రేమించకూడ దనుకొన్నాను. నిజంగా సుందర్‌ని నేను ప్రేమించాను! [ప్రసన్నగా] ఆ 'ప్రేమించాను' అనే మాటలు ఎప్పటికీ నాగా సంస్కారాలు ఉండా. ఉన్నతమైన చరిత్ర అంతా ప్రేమ అని అంగీకరించడం వల్ల ప్రతిష్ఠకే భంగం ఏర్పడుతుంది. సహజంగా కన్పించే విషయం, అభ్యంతరాలు ఆగి చూడలేనంత ప్రేమ అని గ్రహించరు. ఇందుకనే ఇప్పుడదంతా...

నా దరిద్రం, కష్టాలు, భవిష్యత్తులో భయం, లోకద్రోహ్యం ఒక్కసారిగా విరగబడి నవ్వాయి నా ముందు. పలకరించేవారు లేక, ఒక్క మంచిమాట అనేవారు లేక, దిక్కులేక తిరిగేను ఆ మహా నగరంలో. కలలభార మైన ఆ ప్రదేశాలన్నీ తిరుగుతూం పూరుంది యీ దీన హృదయం ఇప్పుడు. [ఆగి] నీకూ గదనికీ అంతా చెప్పుకుంటాను.

పద్మావతి: పూర్తిగా చెప్పలేదు మీరు.

పద్మ: తనువాడా అక్కడే ఒక కళా ప్రదర్శనంలో థామస్ నన్ను కలుసుకొన్నాడు. వివాహాలలోనూ, నిశ్చల ప్రేమానుబంధం లోనూ, దాంపత్య పవిత్రతలోనూ అతనికి విశ్వాసం. నన్ను ప్రేమించాడు మొదటి క్షణాలోనే. నేను ప్రేమదేవతనై అతని ముందు సాక్షాత్కరిస్తున్నానని విస్ముగ్ధుడై చెప్పేడు. పూర్తిగా నన్ను అనుసరించేడు. స్నేహితులు అతన్ని వారించారు. అవన్నీ అపనిందలు— నమ్మనన్నాడు. తను ప్రేమించిన వస్తువులో కళంకం చూడలేనని అన్నాడు [illegible]. ఒక రోజు మీ వచ్చి నన్ను [illegible] ప్రాధేయపడ్డాడు. [illegible] పెద్ద దుమారం లేపింది. [illegible]

పారిపోయాను. ఆరాలు తీస్తూ ఒకవారం రోజులు యాత్ర సాగించి కలుసుకొన్నాడు ఆమహా నగరంలో. నేను లేనిదే బ్రతకలేనన్నాడు. తండ్రితో విరోధం, స్నేహితుల హేళన అన్నీ భరిస్తానన్నాడు, దేన్నీ లక్ష్యం చెయ్యని ప్రేమలో. కళ్ళుమూసుకొని దూకేడు. కాని ఎప్పుడైనా యదార్థం తెలుసుకొంటే ఏమైపోతాడో అని నాబెంగ. అతనిమీద యిష్టంలేదని అబద్ధమాడేను. నాజోలికి ఇక రావద్దని ప్రార్థించాను. అతనికి నేను తప్ప వేరే ప్రపంచమే లేదని కన్నీరుగా అయిపోయాడు.

అతని అనంత విశ్వాసం చూచి అతన్ని తెలుసుకొంటూ చెంపలు కన్నీటితో తడిపేదాన్ని. నిరాకరించమని. యదార్థం చెప్పివెయ్యమని హృదయం మూలిగింది. కాని నాజీవితానికంతా ఆనందాన్ని, అతని ఆరాధనని దూరం చేసుకొన్నదాన్నవుతాను. నిజం చెప్పకపోతే అతనికి ద్రోహం కానా అని బాధపడ్డాను. నేను ఏనిశ్చయానికీ రాకముందే నన్ను కలతపెట్టి నాకు 'టైమ్' యీయకుండా వెంటనే పెళ్ళిలోకి దిగలాగేడు.

పద్మావతి: [ఆలోచనగా] కాని నిన్ను పెళ్ళి చేసుకొనేముందే భూషణ్‌తో అంతా చెప్పివుంటే యిప్పుడు నీవు భయపడ వలసింది వుండకపోను.

పద్మ: నేను నిజం చెప్పివుండేదాన్ని. కాని నాజీవితంలో యిలాంటి క్షణం మళ్ళీ తటస్థిస్తుందని, సంఘంలో ఇంతటి వున్నతస్థానంలోకి తీసుకుపోయే వ్యక్తి ఎదురౌతాడని కలలుకూడా కనలేదు. అలాంటి మహత్తర క్షణంలో నేను కరగిపోయి నా గతాన్ని వెల్లడిచేసి ఆ అవకాశాన్ని వొదులుకోలేకపోయాను. అదికూడా నాహృదయ దౌర్బల్యమనుకొంటాను.

పద్మావతి: అలాటిసమయాల్లో ఆహృదయదౌర్బల్యం సహజమే. అప్పుడే మనం జాగ్రత్తగా నిలబడాలి. నీవు చేసింది మంచిది కాదు. అయినా నానుంచి నీకెలాటి హానీ రాదు.

పద్మ: [ఆగి] ఆ కుటుంబం గురించి నీకింకా తెలీదు పద్మా! చాలా విష యాలలో ఇద్దరూ ఒకటే. సంపత్ కంటె భూషన్ కొంచెం 'సెయింట్'లా కన్పిస్తాడు. స్త్రీలోని పవిత్రతను పూజా భావంతో చూస్తాడు.

[పద్మావతి ఎక్కడో చూస్తోంది]

నేను భూషన్‌ని వదలలేను. ఇంతటి ప్రేమను నాజీవితంలో- యీ ప్రేమ పవిత్రతను వదలి బ్రతకలేను. ఈ ప్రేమాగ్ని నాహృదయాన్ని మళ్లీ దీపింపచేసింది. ఈ ప్రేమ తేజస్సు నన్ను మళ్లీ సృష్టించుకొంది. అతని ప్రేమను స్వీకరించి నా హృదయంలో దాచుకోగల్గితే నన్ను పవిత్రంచేసి అతని ప్రక్కన నిలువోటానికి అర్హత ప్రసాదిస్తుందనిపించింది. [ఆగి] మొదట అనుకొనేదాన్ని- నన్ను ఇంతగా ప్రేమిస్తు న్నాడే, అతనితో చెబితేనో అనుకొన్నాను. అతని నిర్మల విశ్వాసాన్ని కదలించి అతన్ని బాధపెట్టలేను. నాలో చూస్తూన్న అతని సుందర స్వప్నాన్ని కలుషితం చెయ్యలేను. పవిత్రమైన అతని కళ్ళముందు నా హీనచరిత్ర విప్పి చెప్ప లేను. "ప్రభూ! ఇంతటి ప్రేమకు తగను" అని గొంతెత్తి ఏడవాలనిపించింది. [కన్నీళ్ళు] నీవింకా అతన్ని చూడలేదు పద్మా! ప్రేమతో వెలిగే ఆకళ్ళు ఒక్కసారి ఉపేక్షగా అయి పోవడం భరించగలవా?

పద్మావతి: [మెల్లగా] అవును, భరించలేను.

పద్మ: ప్రేమించటం అంటే నీకింకా తెలీదు తల్లీ!

పద్మావతి: ఇప్పటికి సరిగా తెలుసుకొన్నా ననుకొంటున్నాను.

పద్మ: తెలుసుకోగలిగితే నన్ను అర్థం చేసుకొనే ఉంటావు.

పద్మావతి: సర్వం అర్థం చేసుకొంటున్నాను.

పద్మ: [ఒక్కసారిగా] సాహెబ్ కి అనుమానం కల్గేది [illegible] చెప్పలేదు కదూ? [ఆగి] అప్పుడు అన్న మాటలను గురించి చెప్పటం కాదు— నా పేరు— ఏమని— నా పేరు చెప్పావ్?

పద్మావతి: నీ పేరు పద్మ అని...

పద్మ: అంతేనా!

పద్మావతి: నీ పేరుగల ఆమె నాకో స్నేహితురాలు ఉండేదని మాత్రం చెప్పినట్టు గుర్తు. అంతే! కాని నాకేదో అనుమానిస్తున్నది, పద్మ...

పద్మ: మన కళాకేంద్రం గురించి చెప్పినా?

పద్మావతి: నేను కలకత్తాలో కళాకేంద్రంలో నృత్యం నేర్చుకున్నానని మాత్రం చెప్పాను. [illegible] ప్రశ్నలు సాహెబ్ [illegible] ఎన్నో చెప్పాలనుకొన్నాను. కాని భవిష్యత్తు [illegible] భయముంది. గతం అంతా మరచిపోవాలి. [illegible] నాకెవరూ లేరని, ఎవరో [illegible], [illegible] చెప్పు [illegible] తెలియదని చెప్పాను. అంతే! భయపడకు— నీకే మీ చెప్పలేదు.

పద్మ: బ్రతికించావే! [illegible] [illegible] అని, [illegible]. ఎవరితోనూ— నేను పద్మావతిని. కళాకేంద్రంలో నీతో [illegible] అమ్మాయినని చెప్పవుకదూ?

పద్మావతి: చెప్పను— [illegible] నన్ను!

పద్మ: [illegible] పద్మావతి [illegible] హృదయం. మీకు త్వరలో పెళ్లి కాబోతున్నదని ఇప్పుడు [illegible] అభినందించగలుగుతున్నాను. మన స్నేహం [illegible] కలకాలం [illegible] వరకు [illegible], [illegible]! మనలో [illegible] [illegible]. [illegible] పోరాటం [illegible] కే [illegible] [illegible]!

దృశ్యం 3

[రూప్ మహల్, లోపలిభాగం. సాయంత్రం 4 గంటలు. భూషన్ మార్బిల్ స్థంభానికి జారబడి టీ 'సిప్' చేస్తున్నాడు. ప్రక్కన పద్మ యీజీచైరులో కూర్చుని చిన్న బల్లమీద టీ 'స్పూన్'తో కలుపుతోంది. సోఫాలో కూర్చుని పద్మావతి టీ మెల్లగా తాగుతోంది. తొడలమీద 'ఫిలిం ఇండియా' తెరచివుంది. విమల టీ పూర్తి చేసి చిన్నబల్లమీద పెడుతుంది కప్పు. తెలివైన ముఖం, పొడవు, నల్లని కనుబొమల క్రింద మూసుకుపోయే పెద్ద కళ్ళు. వయసు 26.]

భూషన్: ఔను— మాకు చాలా ఆశ్చర్య మనిపించింది సంపత్ ఇంత లో పెళ్ళి అని తలపెట్టటం. తన ప్రేమ మొదటిసారిగా భగ్న మైనప్పటినుంచీ స్త్రీలను తప్పించుకు తిరిగేడు. 18 వ, ఏట తనకంటె పెద్దదాన్ని ప్రేమించాడు. ఆమె అతన్ని దగ్గరగా తీసి పిచ్చి ఎత్తేవరకూ నవ్వించి, హాస్యాలాడి చెప్పకుండా ఎవరితోనో వెళ్ళిపోయింది. [పద్మావతి నవ్వుతూ వింటోంది. పద్మ, పద్మావతికేసి తమాషాగా చూస్తోంది. విమల ఇబ్బందిగా కన్పిస్తుంది.] గతించిన మధురానుభవాల్ని హృదయంలో తొక్కేసి శూన్యం లో వెదుకుతూ దుఃఖాన్నే అన్వేషిస్తూ వెర్రిగా తిరిగేవాడు. 5 సంవత్సరాల వెనక జరిగిన ఇది అతని హృదయంలో చెరగి పోయిందనుకుంటూ నిపుడు— హృదయంలో ఆ చారలన్నీ మాసిపోయిన వనుకొంటాను.

విమల: [హఠాత్తుగా 'సినికల్'గా నవ్వుతూ] సంపత్ హృదయాన్ని ఎలా ఆకర్షించగల్గేవో నీకే అర్థం కావాలి, పద్మావతీ!

పద్మావతి: [నవ్వుతూ పుస్తకం ప్రక్కనుంచి చూస్తుంది అమాయకంగా.]

భూషన్: [కప్పు బల్లమీద పెట్టి] ఇపుడే వస్తా— క్షమించండి! 'పైప్' అంటించి...

విమల: కూర్చోవోయ్! ఒక గంటలో ఎలాగూ వెళ్ళిపోతానుగద! రేపు ఇక అసలే వుండను— రేపే Pass-port వస్తుంది, కూర్చో.

భూషన్: Alright! 'పైపు' ఆగుతుందిలే! [కూర్చుంటాడు.]

విమల: [ఓరగా చూస్తూ] ఆమె ప్రక్కన వుండగా నిన్ను 'పైప్' కాల్చ నియ్యదా?

పద్మ: ఆఁ! నేకాల్చనియ్యకపోవడ మేమిటి? నాకాపొగంటే కిట్టదు. పోనీ, యివేళ కాల్చు, భూషణ్.

విమల: భూషన్ 'పైపు' కాల్చటం చూడాలి—పూర్వగాథ లేవో జ్ఞాపకాని కొస్తాయి. బెంగుళూరులో వాళ్ళ భవనంలో ఒక చక్కని 'బాల్కనీ' వుంది. వెన్నెల్లో అక్కడ కూర్చునే వాళ్ళం. భూషన్ 'పైప్' కాలుస్తూవుంటే – ఏవో పిట్ట కథలు చెపుతూండేదాన్ని. ఆకథలంటే అతనికి చాలా ఇష్టం. ఆ రోజుల్లో చాలా 'పొయిటిక్'గా వుండేవాడు. [ఆగి] ఇపుడు ఇంకో కథ చెపుదామనుకొంటున్నాను. ఈసారి పిట్టకథ కాదు, నిజంగా జరిగిన కథ. అయినా చాలా వినోదంగా వుంటుంది. భూషన్ నాతో ఏకీభవిస్తాడో లేదో చూడాలి.

భూషన్: [ముఖం చిట్లిస్తాడు]

పద్మ: [ఏదో చెప్పబోతుంది]

విమల: కథ చాలా చక్కని Climax కి వచ్చింది. ఇంతవరకూ చాలా కష్టపడ్డాను. ఇపుడేం చెయ్యాలో తెలీటంలేదు.

పద్మ: [విమల మాటలు అర్థం చేసుకోవాలని చూస్తుంది]

భూషన్: [వ్యంగ్యంగా] ఇంతవరకూ వచ్చి ఇక తెలియకపోవట మేమిటి?

విమల: నీవేమంటావో చూడాలని. నీవు చక్కగా 'జడ్జి' చేస్తావని నానమ్మకం. ఒక పురుషుని అభిప్రాయం యిలాంటి విషయాల్లో

చాలా విలువైంది. [ఆగి] 'పైప్' అంటించవేం? అంటించే వరకూ నేను చెప్పనులే. గడచినరోజులు జ్ఞాపకం చేసుకో డానికి ఉత్సాహం నీ'పైప్' లోంచి రావాలి నాకు.

[కొంచెం చికాకుగా 'పైప్' నింపుతాడు 'టొబాకో'తో. విమల అగ్గిపుల్ల వేస్తుంది.]

విమల: కథానాయిక చాలా అందమైంది. కాని జిత్తులమారి—

భూషన్: అలాటి వ్యక్తిని నీనాయికగా తీసుకోటం ఎందుకు?

విమల: తీసుకోవలసి వచ్చింది. దానికేమిలే— ఇప్పుడు మనకు కావల సింది-కథ ఆఖరున మననాయిక సంగతి ఎలా తేల్చుదామాఅని. కథకు సమాప్తం నీవే నిర్ణయించాలి. [ఆగి] మన కథానాయికి ఒక కళాకేంద్రంలో చదువుకొంది—

[పద్మావతి చప్పున తల ఎత్తి చూస్తుంది. పద్మ అనుమానంగా చూస్తుంది]

అక్కడే 'హాస్టల్' ప్రక్కన మేడలో వుంటూన్న ఒకణ్ణి చూస్తుంది. అంతా నిర్ణయం అవుతుంది. ఆఖరికి పెళ్ళిచేసు కొంటాను లేచి రమ్మని ప్రాధేయ పడతాడు. ఒప్పుకొంటుంది. ఎవరికీ తెలీకుండా 'హాస్టల్'లోంచి ఒకరాత్రి అతనితో లేచి పోతుంది. త్వరలోనే విడి పోతారు. తరువాత ఇంకొకణ్ణి వలలో వేసుకోటానికి ప్రయత్నిస్తుంది— ఇంతవరకూ ఎలా వుంది భూషన్?

[పద్మావతి చేతిలోంచి పుస్తకం జారిపోతుంది. ముఖం తెల్లబడింది. విమల సంతోషంగా చూస్తుంది. పద్మ జాగ్రత్తసుమా అన్నట్లు చూస్తూంది పద్మా వతికేసి. పద్మావతి పుస్తకం తీయటానికి ఒరిగింది. భూషన్ పొగ తొంగరగా వొదులుతూంటాడు. అంతా భయంకరమైన నిశ్శబ్దం]

భూషన్: నీకథగురించి నా అభిప్రాయం చెప్పమంటావా?

విమల: అఁ... నీ అభిప్రాయమే కావాలి

భూషన్: [ఆలోచనగా] కొత్తపోకడలేమీ లేవు. చాలా మామూలుగా Unpleasent గా వుంది.

విమల: అది జరిగిన కథే అయితే?

భూషన్: ఇలాటి విషయాలు ఎన్నో జరుగుతూంటవి! వాటిలో ఏదైనా గొప్పతనం లేకపోతే అవి కథలుగా తీసుకోటం...

విమల: అప్పుడే అంత తొందరగా తీర్పు చెప్పకు. రసవంతమైన ఘట్టాలు నీవింకా వినలేదు. [ఆగి] Mrs. భూషణ్! మీరేమంటారు యీకథగురించి.

పద్మ: [భూషన్ వైపు చూస్తూ] భూషన్ చెప్పింది నిజమంటాను. కథలో కొత్తదనం ఏమీలేదు. క్షమించండి— మీకథానాయకి అట్టే Interesting type కాదు. కాని నాకెందుకో సహజం అనిపించటంలేదు. ఈకథ నిజంగా జరిగిందే అని చెపుతూంటే మీరు పొరపడ్డారేమోనని...

విమల: నిజంగా జరిగిందేనని రుజువు చూపిస్తే?

పద్మ: [లేస్తూ] ఐతే మా అభిప్రాయంవల్ల మీకేం లాభమో నాకు తెలీటం లేదు.

విమల: [ఒక్కసారిగా] ముఖ్యంగా భూషన్ అభిప్రాయమే నాకు కావాలి. నీకు వినటానికి విసుగ్గా వుంటే ... [అసహ్యంతో చూస్తుంది]

భూషన్: విమలా! ఆమెకు విసుగ్గా వుంటే నీవింక వూరుకోటం మంచిది. నీవు చాలా గొప్పది అనుకొంటూన్న యీకథ గురించి నాఅభిప్రాయమే కావలిస్తే— తక్కినదికూడా పూర్తి చేసి పంపించు—

విమల: [ఒక్కసారిగా లేచి కోపంతో ఒణికిపోతూ] వ్రాసి పంపించనా? అది ఎప్పటికైనా నీకళ్ళ పడుతుందా? నీకు అందకుండా— యీమె ముందుగా కాల్చివెయ్యదూ!

భూషన్: ఏం?

విమల: అంధుడా! నే చెపుతూన్నదంతా నీభార్య పద్మ కథ—

[కలుక్కుమని భూషణ్ కేసి చూస్తుంది పద్మ.]

—ఆసుందర్‌తో పారిపోయింది, అతనితో బ్రతికింది. అతనితో బొంబే...

భూషన్: [కోపంగా] ష్! ఊరుకో!

[ఒక్కసారిగా విమల ఆగిపోతుంది. అతని కోపమంతా చూసి భయపడుతుంది.]

విమల: [అదే కోపంతో] నేనూరుకోను— మీలాంటి వాళ్ళకోసం ఇగంతా. ఈమనిషిని పెళ్ళిచేసుకొని ఆయన పరువు తీశావు.

పద్మ: [జాలిగా చూస్తుంది భూషణ్ కేసి] భూషన్!

భూషన్: [విమలతో కోపంగా] పో! ఇక్కడనుంచి వెళ్ళిపో! [తల పట్టుకొని కుర్చీలో కూలబడతాడు.]

పద్మ: [భరించలేక బాధగా భూషన్‌కేసి జాలిగా చూస్తూ నిలబడిపోతుంది. కొంతసేపు నిశ్శబ్దం తెలియచెయ్యలేని చప్పుడు] ఎందుకింతబాధ పడతావ్ భూషణ్? నీవు బాధపడితే నేచూడలేను. విమల చెప్పింది నేనుకాదు— యీమె. కళాకేంద్రంలో చదివింది యీగా పద్మావతి. అడగండి కావలిస్తే...

[పద్మ కళ్ళలోకి చూస్తుంది అమాయకంగా పద్మావతి. 'నో చెప్పకు' అని ఆజ్ఞాపిస్తున్నాయి ఆకళ్ళు. పద్మావతి కళ్ళలో నీరు.]

భూషన్: [లేచి] కళాకేంద్రంలో చదివిన పద్మవు నీవేనా?

పద్మావతి: ఔను... [చెప్పబోయి ఆగిపోతుంది.]

భూషన్: [నిమిత్తపడి కోపం ఎక్కువకాగా విమలకేసి తిరిగి] ఇదే నీకు శిక్ష విమలా! ఇంతే నీకు కావలసింది. వెళ్ళు—యీ అవమానంతో యీ ఓటమితో నా తిరస్కారంతో వెళ్ళిపో! కాని వెళ్ళే ముందు ఒకటిమాత్రం జ్ఞాపకముంచుకో— ఈలాంటి ప్రమాదాన్ని

లు మళ్ళీ చేశావా యీలాంటి 'గాసిప్' మళ్ళీ నా చెవిని పడిందా— నీకు కోర్టు జవాబు చెప్తుంది. ఈవిషయాలు అందరికీ తెలిసిపోతవని భయంలేకుండా నిన్ను 'ప్రోసిక్యూట్' చేయిస్తాను. నిజంగా 'వార్నింగు' ఇస్తున్నాను. [మెలుపులా తలుపు దగ్గరికెళ్ళి] ప్ల్యూజ్! ఈమె వెళ్ళిపోతోంది. దారి చూపించు...

[విమల తలవంచుకొని వెళ్ళిపోతుంది. భూషణ్ వెంటనే వచ్చి ఒక్కసారిగా పద్మ భుజాలు పట్టుకొని కళ్ళలోకి ఆప్యాయంగా చూస్తూ—]

చాలా నీరసంగా వున్నావమ్మా— పోయి విశ్రాంతి తీసుకో. ఇపుడే వస్తా— ముందు కొంచెం యీమెతో మాట్లాడాలి— [గుమ్మంవైపు నడిపిస్తాడు-]

పద్మ: [నీరసంగా] ఎలా వెళ్ళగలను భూషణ్? ఈవిధంగా యీస్థితిలో యీమెను వదలి ఎలా వెళ్ళటం? నేనుండి తీరాలి. నేను...

భూషన్: వెళ్ళు, పద్మా, వెళ్ళు. నీవు ఇక్కడనుంచి వెళ్ళడమే మంచిది. ఈమెపట్ల మోటుగా ప్రవర్తిస్తాననుకోకు.

పద్మ: కాని...

భూషన్: ఇక ఏమీలేదు—పద [తలుపువరకూ వెళతాడు. పద్మ దీనంగా క్షమించమన్నట్టు వెనక్కి తిరిగి పద్మావతికేసి చూస్తుంది. పద్మావతి జాలిగా నిరసనగా చూస్తుంది. భూషణ్ తలుపువేసి వెంటనే వచ్చి పద్మావతి ఎదురుగా నిలుచుంటాడు పద్మావతి మెల్లగా తల ఎత్తుతుంది. అతని కళ్ళలో కోపాన్ని చూచి ఒక్కసారిగా శేవాలను కొంటుంది. కాని కూర్చుండిపోతుంది] మా సంపత్ కి తెలుసా ఇదంతా?

పద్మావతి: నేను కళాకేంద్రంలో చదువుకొన్నానని మాత్రం తెలుసు.

[ఉద్వేగం అణచుకోడానికి ప్రయత్నిస్తుంది.]

భూషన్: అదికాదు— తక్కినదంతా తెలుసా?

పద్మావతి: తెలుసుకోడానికి అంతకంటే ఇంకేమీలేదు. విమల చెప్పిన విషయాలతో నాకేమీ సంబంధంలేదు.

భూషన్: అయితే– సంపత్‌ని పెళ్ళి చేసుకొనేముందు నీవు అంతా రుజువు చేయాల్సి వుంటుంది.

పద్మావతి: [ఏదో చెప్పబోయి] సంపత్ ఎప్పుడూ ఒప్పగడు రుజువుచేయమని...

భూషన్: అతడు అడుగుతాడా లేదా అనే ప్రశ్న కాందిప్పుడు [ఉద్రేకం అణచుకొంటూ] మానాన్నకు, మా వంశానికి, కొంత బాధ్యత చూపించవలసి వుంటుంది. మావంశంలో చేయకూడని పనులు ఎప్పుడూ, ఎవరూ, చేయలేదని లోకానికి తెలుసు. వంశకళంక కారకులైన పిల్లల్ని కనేస్త్రీలను భార్యలుగా ఇప్పటివరకూ స్వీకరించలేదని అందరూ ఎరుగుదురు.

పద్మావతి: [కొరడాదెబ్బ తిన్నట్టు లేచి] ఇక్కడే సంపత్ వుంటే నిన్ను ఖూనీ చేసేవాడు.

భూషన్: [నిరసనతో చూస్తూ]– అయితే మా ఇద్దరినీ దూరంచేసి సంతోషించాలనుకొంటూన్నావా? ఇంతటిదాన వనుకోలేదు.

పద్మావతి: [గాద్గదికతో] నన్ను అపార్థం చేసుకొంటూన్నారు. అంత మాట అన్నానంటే మీరు నన్ను ఎంత బాధపెట్టి వుండాలో గ్రహించండి. మీ ఇద్దరిమధ్యా కలహం తేవటంకంటే యీ నిముషంలో చనిపోటానికి వెనుతీయను. సంపత్ మిమ్మల్ని ఎంతో ప్రేమిస్తూన్నాడని తెలుసు. మీకు కూడా అంత ప్రేమ అతనిమీద వున్నట్టయితే అతను ప్రేమించే వ్యక్తిని యిలా అవమానించరు.

భూషన్: సంపత్‌ని ప్రేమిస్తూన్నానుకాబట్టే ఆమాట లన్నాను. అతనికన్న పెద్దవాణ్ణి. తప్పుదారుల్లో పడకుండా చూడటం నాధర్మం!

పద్మావతి: నన్ను ప్రేమించటం తప్పనా మీ వుద్దేశం?

భూషన్: ఔను. నీలాంటిదాన్ని ఎలా పెళ్ళి చేసుకోనిస్తాను?

పద్మావతి: [మంటగా] మీతో చెప్పేను— మళ్ళీ చెపుతూన్నాను. నేను ఏతప్పూ చేయలేదు. నాగత జీవితంలో 'తప్పు' అని చెప్పుకోడానికి ఏమీ లేదు.

భూషన్: ఎన్నాళ్ళయింది నీవా కళాకేంద్రంలో చదివి?

పద్మావతి: ఆరు నెలలుకూడా కాలేదు నేను కళాకేంద్రం వదలి. కాని— [తీక్ష్ణంగా] మీ ప్రశ్నలకు నేనింక జవాబియ్యదలచుకో లేదు.

భూషన్: [అనునయిస్తూ] సరే! నీ ఇష్టం! కాని, ఒకటి మాత్రం తెలుసుకో. నీపూర్వగాథ తెలుసుకోకుండా సంపత్ నిన్ను పెళ్ళి చేసుకోటానికి నేనొప్పుకోను. అతనితో చెప్పవా, నేనే స్వయంగా చెపుతాను. అప్పటికీ నిన్ను అతను అంగీకరిస్తా నంటే నేను వొద్దనను. కాని అతన్ని నీవు ఏమాత్రం ప్రేమిస్తూన్నా— ఇంతటి అన్యాయం అతనికి చెయ్యలేవు. [ఆగి] నిజంగా నాభార్యతో ఉజ్జీ కాలేవు నీవు.

పద్మావతి: [ముఖం అవమానంతో మండుతోంది. కోపంతో వణుకుతూ] నీ ఇంట్లో ఒక్క-క్షణంకూడా వుండను.

భూషన్: నీ ఇష్టం. కాని నిన్ను వెళ్ళిపొమ్మనలేదే!

పద్మావతి: అనకూడని మాటలంటున్నారు. అవి చాలవూ? దోషి అని ఋజువు కానంతవరకూ ఎవరూ శిక్షార్హులు కారు. కాని మీరు విపరీతంగా మాట్లాడుతున్నారు. దేన్ని ఆధారం చేసుకొని నేను కులటనని— సంపత్ నీ మిమ్మల్నీ మోసగిస్తూన్నానని అంటున్నారు?

భూషన్: విమల చెపుతూన్నపుడు ఏమీ మాట్లాడక వూరుకోటం ఏమిటి? అది చాలదూ? ఆకథలోని వ్యక్తివి నీవే కాకపోతే అపుడే సమాధానం చెప్పి వుండావు. ఇప్పుడు యీవిషయాలు ఏమీ తెలియని నాతో వాదించాలను కొంటూన్నావు. చాలు, చాలు! సంపత్ వచ్చి సర్వం తెలుసుకొన్నతరువాత అతనే నిర్ణయించుకొంటాడు. అంతవరకూ నీ యిష్టమైతే ఇక్కడే వుండవచ్చు.

పద్మావతి: థాంక్స్! ఔను, మీరన్నట్టు సంపత్ వచ్చింతరువాత అతనే నిర్ణయించుకొంటాడు. అంతవరకూ ఇక్కడ వుండను.

భూషన్: సంపత్ కి వ్రాస్తావా?

పద్మావతి: తప్పక వ్రాస్తాను [అతన్ని తిరిగి చూడకుండా వెళ్ళిపోతుంది.]

[తెర]

దృశ్యం 4

[సాదాభవనం. రాత్రి. బైట పెద్దగాలి. ఉరుములు, మెఱుపులు. కుమార్ దీనంగా వీణ వాయిస్తు పాడుతూన్నాడు. ముఖాన దూరదూరాల నీడలు ఆవరించాయి.]

కుమార్: [పాట ఆపి] ఈమధురానుభవాలన్నీ కలలనిపిస్తున్నాయి. ఎక్కడికీ వెళ్ళిపరుగు? కళాకారుడు తన జీవితంలో ఓగొప్ప ఔన్నత్యాన్నీ, సౌందర్యాన్నీ తెచ్చుకోలేకపోతే, చెవుల ప్రక్కనే మ్రోగిన స్వర్ణమంజీరాల గణగణలు వినలేకపోవటం ఆశ్చర్యంకాదు. [ఆగి] తెలియకుండా వచ్చే మార్పులు హృదయాని కందకుండా ముంచివేసే కష్టాలు— ఈదీన జీవితాన్ని ఎలా మోసుకొంటూ పోవటం?

[పాడుతూన్నాడు]

[పద్మావతి తూలుతూ దిగులుగా వస్తుంది. కుమార్ నిశ్చేష్టుడైపోతాడు. పద్మావతి కుర్చీలో కూలబడుతుంది. వెంటనే కుమార్ దగ్గరకు వస్తాడు.]

కుమార్: [ఆశ్చర్యంగా] ఏమిటి పద్మా ఇది?

పద్మావతి: తల చాలా భారంగా వుంది. ఎవరికీ తెలియకుండా ఎవరికీ చెప్పకుండా దూరంగా— సుదూరంగా...

కుమార్: [ఆత్రంగా] అలా మాట్లాడతావేంటి పద్మా! డాక్టర్ని తీసుకు రానా?

పద్మావతి: అవసరం లేదు [ఆగి] నేనేమిచేశాను— ఏమి చేస్తున్నాను— యీమనుష్యులు నన్నిలా అపార్థం చేసుకోడానికి? నన్ను అవమానించడానికి ఏం అధికారం వుంది?

కుమార్: [చురుగ్గా] ఎవరు అవమానించారు నిన్ను? చెప్పు పద్మా! ఇపుడే సమాధానం చెప్పివస్తా.

పద్మావతి: అవసరంలేదు. ఈ అవమానం నేనే భరించాలి.

కుమార్: [అమాయికంగా] ఎందుకు భరించాలి? ప్రతిఘటించాలి?

పద్మావతి: కాని అతడు సంపత్ అన్న— అతని గాథ సంపత్ గాథ— అతని అవమానం కుటుంబ అవమానం...

కుమార్: [అర్థమైనట్టు] ఈ 'సెంటిమెంట్సు' ఇక వదలు. ప్రేమను వదలి ఏ త్యాగం చేసినా వృథా!

పద్మావతి: [నిస్పృహగా] ఇక వేరేదారి ఏదీ? ఈనిరాశా యీదుఃఖం, వేదన—యివన్నీ పడి నావొక్క హృదయాన్నే యిలాకాలనీ!

కుమార్: అలా అనకు పద్మా! నీబాధ ఎలాంటిదైనా... నేనుకూడా దూకుతా నా అగాధంలో...

పద్మావతి: ఇతరులకు దీనిలో జోక్యం లేదు కుమార్! ఈకన్నీరు ఇక ఆపుకోదలుచుకోలేదు. చేయెత్తి తుడుచుకోడానికైనా ప్రయత్నించటం లేదు.

కుమార్: నే నెవరినో ఐనట్టు మాట్లాడుతూన్నావు పద్మా! [ఆగి] ఆ ఒక్కసారే నన్ను పేరుపెట్టి పిలచావు. ఆనాటినుంచీ యీనాటివరకూ ఏవిధానైనా నీకు వుపయోగపడతానా అని కలలు కన్నాను. చెదరిపోయిన ఆశలన్నింటినీ పోగుచేసి మళ్ళీ నా కుటీరాన్ని నిర్మించుకొందామనే సంకల్పం— సామర్థ్యం లేదు. కాని నీ విచారం...

పద్మావతి: [ఎక్కడో చూస్తూ] ఇక్కడికి రాకముందు మామూలుగానే వుండేదాన్ని కుమార్! లేత ఆకులమీది అరుణ కిరణాలను ఒత్తిగించుకొంటున్న చక్కని రెండుకళ్ళు నన్ను ఆపివేశాయి. నేనక్కడ నిలువలేదు— నిలువకుండా వెళ్ళిపోయాను. అతడు నన్ను అనుసరించాడు. వెనక్కి తిరిగేను. నవ్వుతూ ఆకళ్ళు నన్ను పలకరించాయి. నా హృదయం ఎందుకో, వ్రాగిపో

యింది. కాని నేను చలించలేదు. అతడు పూర్తిగా నన్ను అనుసరించాడు. నాతలప్రక్కకు తిప్పేసుకొన్నాను. [గాద్గదికంగా] కాని అతడు వెళ్ళిపోయాడు. మరుక్షణంనుంచీ నాకళ్ళు అతన్ని వెదకటం నేర్చుకొన్నాయి. [ఏడుస్తుంది]

కుమార్: నే భరించలేను పద్మా. [దగ్గరగా] నీవలా కావొద్దు.

పద్మావతి: [ఆపుకొంటూ] ఈ ఒక్క నిముషం నాకన్నీటి వెల్లువని ప్రవహించనీ— ఒక్క నిముషమే! [ఆగి] ఎప్పుడైనా నన్నిలా చూచావా? ఇది బాధకాదు. నాలోని మహా ఎడారి నాకన్నీటి వెల్లువకి తడిసింది— జీవిత మంతటిలోనూ ఒక్కసారిగా తడిసింది. [జ్ఞాపకం వచ్చినట్టు] నేనిక్కడ వుండలేను కుమార్! ఒక్కక్షణం వుండలేను [లేస్తుంది]

కుమార్: [ఆత్రంగా] ఈచీకటిలో యీగాలిలో ఎక్కడికి వెళతావు పద్మా? నిన్నెక్కడికీ వెళ్ళనీను.

పద్మావతి: భయం లేదు కుమార్! నేనేమీ ఐపోను...

కుమార్: నాజీవితానిచ్చి రక్షించుకొంటాను—అలా ఉపేక్ష చేయకు. [ఆగి] పద్మా! నాహృదయాంతర వేదన, నానిరాశ, నీకెలా చెప్పాలో తెలీటం లేదు. చెప్పినా నన్ను నేను బైట పెట్టు కొంటూన్నాననే దిగులు. నేపడినబాధ ఇంతేనా అనే అసంతృప్తి, లోకంలో ఇంతకంటె గొప్పబాధలు లేవా అనే అనుమానం కల్గుతాయి. [ఆగి] నా దీనచరిత్ర ఎన్నిసార్లు వింటూ వులే! కాని నీవు వెళ్ళి... వొప్పుకోను— పద్మావతి జీవితానికి భయపడి పారిపోయిందని.

పద్మావతి: నన్ను ఆపకు, ఇంతటి దయ చూపకు...

కుమార్: [జాలిగా] ఎలా మరచిపోగలను పద్మా! నీ పవిత్ర హృదయంలో యీ అల్పునికి ఒక మూల స్థాన మిస్తావనుకొన్నాను.

నీ నాట్యానికి లయకట్టి గౌరవించుకోగల చతురుడు యీలోకంలో ఇంకా వున్నాడా— నీ నాట్యం చూడటమే పూజనీయమని పాదాక్రాంతుడు కాగలవాడు? ఆపదలో నాసేవలతో జీవితార్పణంచేసి నాకృతజ్ఞత వ్యక్తపరచలేని ప్రేమ ఏపాటిది, పద్మా! నీవు లేకపోతే ఇక్కడ నేచేసేదేమిటి? ఏం చెయ్యను— నిన్నూ నీబాధనీ యీతుపానుకు ఒంటరిగా వదలి ఎక్కడికి పోగలను?

పద్మావతి: ఈసమస్యలమధ్యకి నీవు రావొద్దు కుమార్! నీస్నేహధర్మాన్ని పాటించలేని నీచురాల ననుకోకు. ఇలా నాకోసం బాధపడుతూ, ప్రాధేయపడుతూంటే నీమీద అసహ్యం వేస్తుంది— నీనుంచి పవిత్రంగా, దూరంగా నాశరీరాన్ని దాచుకోటం మరీ అసహ్యం... కాని...

కుమార్: [వప్పుగన] పద్మా, ఏమిటి నీవనేది? పద్మా!

పద్మావతి: కాని ఇదే మనిద్దరికి అంతం. నీస్నేహానికి, నీప్రేమకి నేను తగను. నీవెంతో కావాలనిపించింది. కాని యీహృదయం ఇంకొకరిది. ఎక్కడున్నా అతని రూపం నన్ను వెన్నాడుతూంటుంది.

కుమార్: [నిరాశగా] ఔను, ఇంతే అవుతుందని నాకు తెలుసు. ఉన్నతమైన ప్రేమను అనుభవించడానికి కఠోరమైన తపస్సు అవసరమట! కొందరు దేవుణ్ణి పట్టుకు వేళ్ళాడేరు. ప్రేమని కొందరు— కొందరు కళని. జీవితంనుంచి, యీకల్లోలంనుంచి, తప్పించుకోవాలని— ఒక చక్కని నీడలోకి పోవాలని, యీ మనుష్యుల ప్రయత్నమంతా. కాని హృదయమే శూన్యమై ఒక శీతల నిశీథం చుట్టివేస్తూ దీపమేలేని ఒంటరితనంలో— తన ఆదర్శాలు, కలలు, విశ్వాసాలు నీడల్లాగు వెనక తరుముతూంటే ఏం చెయ్యటం, చెప్పు, పద్మా!

పద్మావతి: [చేతులతో కళ్లు మూసుకొని] లోకంలో సమస్త యితర సుఖాలనూ ఆకర్షణలనూ మరచిపోయేటంతజాలిపుట్టిస్తున్నావు, కుమార్!

కుమార్ : నీకంటివెలుగు నిర్దయాపూర్ణమైతే దయకు తావులేదమ్మా! ఈతప్తహృదయాన్ని ఎవరు ఓదార్పు చేస్తారు? ఈకల్లోల హృదయాన అనురాగమంత్రం ఎవరు విన్పిస్తారు, పద్మా! నీవు నాజీవనప్రదాతవు. ఈధూళిలో తలవంచి వినయంగా ధ్యానిస్తూ, అంజలి యిస్తున్నాడు యీ దీనుడు— మనపూర్వగాథ జ్ఞాపకముందా? ఆచీకటిరాత్రి— నాజీర్ణకుటీరం చీకటిలో వెగులుగా పాడుతూన్నాను. ఒక్కసారిగా నీదివ్య విగ్రహం దర్శనమయింది. నాతప్త హృదయాన నీ చల్లదనం సోకింది. ఈనిర్భాగ్యుని జీవితానికొక ఆకారం ప్రసాదించాలని యిం దయ అంతా చూపించావు. ఆదయని, ఆస్నేహాన్ని భక్తితో స్మరించి కన్నీటితో యీ దీనుడు నీచరణాల్ని కడిగి [నిల్చి గా] పద్మా! అలాంటి రాత్రే యిది. ఆరాత్రి నన్ను ఆదరించావు— నేను నీప్రక్కన లేకపోతే యీబ్రతుకు నుసైపోతుందిపద్మా!

పద్మావతి: కుమార్! కుమార్! నాసంకల్పాన్ని చెదరగొట్టకు. నా ప్రేమలో అచంచల విశ్వాసంతో బ్రతకటానికి—నాకు సహాయం చెయ్యి. ఇక నీకళ్ళ నిర్మలత్వంలో నిలువలేను. కుమార్ ఎక్కడా ఆగకుండా పరుగెత్తాలని— అతన్ని చేరుకోలేనని కాదు. నాలో 'పరుగెత్తాలి, పరుగెత్తాలి' అనేప్రోద్బలం మండుతోంది—అందరికీదూరంగా, అన్నిటికీదూరంగా, ఈఅనంతమైన వేదననుంచే దూరంగా పరుగెత్తాలనిపిస్తోంది. [ఆగి] ఈవిషయంలో నిన్ను ఒక్కటే కోరుతూన్నా కుమార్! సాధ్యమైతే మన్నించమని [వెళ్ళిపోతుంది]

కుమార్ : [చేతులుతో కళ్ళుమూసుకొని] నీసౌందర్యం నీడలా వెంటనడిచే బాధ్యతను కాదంటూన్నావ్, పద్మా! నీజీవితానికీ నీనమ్మకాలకీ సమన్వయం కల్పించుకో...ఏది న్యాయం, ఏది ధర్మం, ఏది

వివేకం, అని యోచించుకోగల తెలివీ, ధైర్యమూ లేవా నీకు? ఇలా మనుష్యుల్ని పతనంనుంచి అధఃపతనానికి యీడుస్తుంటుంది లోకం. ఆదర్శాలు వున్నకొద్దీ గాయపడతారు మనుష్యులు, పద్మా! దిక్కులేని దీనులు గతిలేని దరిద్రులు— ఇలా అనుకొంటే నీ ఘనత వ్యక్తమవుతుందనుకొంటున్నావా? ఇతరులమీద ఆధారపడటంలోనే వుంది నీ దాస్యమంతా!

పద్మావతి: [కన్నీరుగా] హృదయమున్న ప్రతివ్యక్తీ దరిద్రుడే కుమార్! ఇలా నన్ను ఎందుకు అవమానపరుస్తావు?

కుమార్: [పద్మని పిచ్చిగా నవ్వుతూ ఏడుస్తూ] నీలాంటి హృదయంగల స్త్రీలు ఏ ఒక్కడి సొంతమూ కానీయకుండా ప్రభుత్వం ఒక శాసనం జారీచేస్తే ఎంత బాగుండును!

పద్మావతి: [కోపంగా] కుమార్!

కుమార్: [తీవ్రంగా] నిన్ను బలవంతంగా ఎత్తుకుపోతే!

పద్మావతి: [భయంగా] కుమార్, ఏమిటి పని నేరం?

కుమార్: [నీరసంగా] ఏమీ లేదు— వెళ్ళు! నీమీద యీనాటి కోర్కెతో నా ఆత్మనే వంచించుకొన్నాను. నీ శరీరాన్ని, హృదయాన్ని పవిత్రంగా దాచుకొని ఆ ఒక్కడికే అర్పించుకో, వెళ్ళు. ధూళిలో నాలాంటి దీనులు, యిలా తలలు వంచే నిలబడిపోనీ. అందాలకు అధికారులుకాగల నీచత్వాలకు ఆ గొప్పవారినే ఎగబ్రాకనీ— వెళ్ళు— లోకానికి చాటు— ఒక ధూర్తుని బారి నుండి నిన్ను పవిత్రంగా కాపాడుకొన్నానని...

పద్మావతి: [వెక్కివెక్కి ఏడుస్తూ కూలబడిపోతుంది] కుమార్! కు... మా... ర్!

కుమార్: [దగ్గరగా వచ్చి వలించకుండా ఎక్కడికో చూస్తూ ఆగి] స్త్రీని నమ్మించేలాంటి శక్తి ఏమీ కన్పించదు. ఛీ! నేను తపస్సు చెయ్యాలి. నాకనుచూపుల్లో స్త్రీకి అనంతమైన విశ్వాసం కల గాలి— నాకు తపస్సు అవసరం! లోపం నీదికాదు పద్మా!

[తెర]

దృశ్యం 5

[సూప్‌మహల్ ... ఉదయం ... వరండా ... నౌకరు నుంచునివుంటాడు. చురుగ్గా రజని వస్తుంది. తనలో- తనచుట్టూ ఏదో బలం వున్నట్టు కన్పిస్తుంది. ముఖంలో, నడకలో_ ఆమెలో ఏదో ప్రత్యేకతవుంది. వయసు 24.]

రజని: పద్మావతి వుందా?

నౌకరు: ఇక్కడ లేరండి!

రజని: [idiot ని చూస్తున్నట్టు] ఎక్కడికి వెళ్ళింది?

నౌకరు: నాకు తెలీదండి!

రజని: కొంచెం లోనికి వెళ్ళి కనుక్కుంటావా?

నౌకరు: లాభం లేదండి! ఇంట్లో ఎవరికీ తెలీదు.

రజని: నీకు తెలీదేమో! [ఆగి] ఈ కార్డు Mrs. భూషణ్‌కి యిచ్చి పద్మావతి స్నేహితురాలు వచ్చిందని చెప్పు.

నౌకరు: అమ్మగారు ఇవేళ ఎవరితోనూ మాట్లాడరనుకొంటానండి. కుటుంబ కష్టాల్లో వున్నారు.

[ఏమి చెయ్యాలో తెలీనట్టు చూస్తుంది రజని. సంపత్ లోపలనుంచి మెఱుపులా వస్తూంటాడు. ఎవరున్నారో కూడా చూడకుండా వెళ్ళిపోతూన్నాడు.]

రజని: [ఒక్క సారిగా] వీరేనా సంపత్?

[సంపత్ డ్రిల్లు చేసినట్టు తిరిగి కనుబొమలు దగ్గరకు లాగి చూస్తాడు.]

రజని: క్షమించండి! నేను పద్మావతి స్నేహితురాల్ని. ఆమె ఎక్కడుందో ...

సంపత్: [ఆత్రుత, కుతూహలంతో] ఆమెకు— పద్మావతికి స్నేహితులెవ్వరూ లేరని నా అనుమానం. పద్మావతి మీకెక్కడ పరిచయం?

రజని: కళాకేంద్రంలో—కలకత్తాలో. మీకు చెప్పే వుంటుందనుకొంటాను—రజని అనే స్నేహితురాలు వుండేదని చెప్పలేదా?

సంపత్: మేమిద్దరం కలసి మాట్లాడుకోడానికి అట్టే 'టైమ్' లేక పోయింది. ఎన్నాళ్ళయింది మీరామెనుచూచి?

రజని: కళాకేంద్రంనుంచి వచ్చేముందు. అక్కడనుంచి బెజవాడవచ్చి ఆమె మేనత్త యింట్లో ఒక వారంవుంది. తరువాత ఇక్కడికి వచ్చింది. మీ గురించి అంతా వ్రాసింది...

సంపత్: పద్మావతికీ నాకూ ఎంతో 'సర్వీస్' చేసిన వారవుతారు. [నౌకరు కేసి తలవూపుతాడు- నౌకరు వెళ్ళిపోతాడు. రజనికి కుర్చీ చూపి తనూ కూర్చుంటాడు. సంపత్‌ని మెప్పుగా చూస్తోంది రజని] చాలా అసహ్యమైన వదంతి వచ్చింది. జరిగిందంతా చేప్పేస్తున్నాను. మా 'ఎంగేజిమెంట్' గురించి నాన్నతో చెప్పడానికి రెండు ఘారు వెళ్ళాను- మా అన్నావదినలతో పద్మావతిని వదలి. ఈ ఉదయమే—తిన్నగా ఇక్కడికే వచ్చాను; పద్మావతి ఇక్కడే వుంటుందని. కాని వీరిద్దరే వున్నారు. జరిగినదాని కంతకూ వదిన ఎంతో బాధ పడుతూన్నట్లు కన్పించింది. ఏమీ చెప్పలేక పోయింది. కాని భూషణ్ సరదాకే తెలివితక్కువగా చెప్పడం మొదలుపెట్టాడు— పద్మావతి కళాకేంద్రంనుంచి ఎవరితోనో లేచిపోయిందని—'నాన్సెన్స్'! అదంతా మళ్ళీ చెప్పలేను. నేను వినదల్చుకోలేదని వచ్చేశా...

రజని: [ఆలోచిస్తూ] నాకంతా అర్థమైంది— మీరు మళ్ళీ వత్తించక కండి. పద్మావతి పేరుగల ఇంకోఆమె- పారిపోత! ఈ పొరపాటంతాయీవిధంగా జరిగివుండాలి. ఆమె లేచిపోయి ఒక సంవత్సరం పైగా అయింది. క్రిందటి సెప్టెంబర్ వరకూ కళాకేంద్రంలోనే వుంది మా పద్మావతి.

సంపత్: మీకు తెలుసున్నదంతా వీరితో చెబుతారా?

రజని: ఇప్పుడే చెప్తాను.

సంపత్: థాంక్స్! మీరే రాకపోతే యీ గాథలో ఎక్కడికో వెళ్ళి పోయివుండును. పద్మావతి ఎక్కడున్నదీ తెలియకపోను.

రజని: [ఆశ్చర్యంగా] అయితే మీకూ తెలీదూ? ఆమె వ్రాయలేదా? లేక యీ అపవాదు మీరు నమ్ముతారని భయపడిందా!

సంపత్: ఆమె ఎలాంటిదైనా క్షమించివుందును. [ఆగి] ఆమె వ్రాసింది—యీ ఉదయమే చూచా ఆమె జాబు, ట్రిప్లికేన్ పోస్టుమార్కుతో. ఆమెను ఇక వెదకడానికి ప్రయత్నించవద్దని [ఉత్తరం తీసి రజనికి ఇస్తాడు]

రజని: [విప్పి మెల్లగా అక్కడక్కడ చదువుతుంది] '—నీహృదయంలో వున్న పద్మావతిని నేనే! మీభూషన్ చెప్పే పద్మావతిని కాను—స్వార్థంతో నిన్ను మీ కుటుంబంనుంచి వేరు చేయడం భరించలేదు—నన్ను మరచిపోడానికి ప్రయత్నించు' [నిస్పృహతో] కాని ఆమెను వెదకదల్చుకొన్నాగా?

సంపత్: వెదకనేమూ? ఆమెను తీసుకువచ్చేవరకూ సగాన్ని చీల్చుక పరిగెడతాను.

రజని: ఆ బలం అంతా ధ్వనిస్తోంది మీ గొంతు లోతుల్లో...

నౌకరు: [వచ్చి] అమ్మగారు రమ్మంటున్నారు కుమారి గారూ! [వెళ్తాడు]

సంపత్: రండి లోపలికి; విషయమేమిటో తెలిసికొందాం—తరువాత భూషన్ వచ్చి మీరు చెప్పబోయేదంతా వింటాను.

రజని: ముందు మీరు వెళ్ళ—నాగురించి పరిచయం చెయ్యండి... ఇప్పుడే వస్తా 'డ్రైవర్'తో చిన్నమాట చెప్పి!

[గేటుకు వెళుతుంది రజని. సంపత్ లోనికి వెళ్తాడు. ఒక నిముషం. పద్మా, సంపత్ తిరిగి వస్తారు.]

పద్మ: [restless గా] నీకోసం వస్తున్నా— ఒంటరిగా నీతో ఓ మాట చెప్పాలని. భూషణ్ చాలా కోపంగా వున్నారు. పద్మావతి వెళ్ళిపోయేముందు నన్ను చూడనీలేదు. నాను భూతి తెలుపుతూ రెండు అక్షరాలైనా వ్రాయలేకపోయాను. పద్మావతి అంటే నాకు ప్రాణమని నీకు తెలుసు. దీనికంతా నాగుండె బద్దలౌతోంది. దయచేసి యీవుత్తరం ఆమెకు యిస్తే—[సంపత్ చేతిలో వుత్తరం వుంచి అతనిచేతులు పట్టుకొంటుంది.]

సంపత్: మీరీవదంతిని చాలా తొందరగా నమ్మారు వదినా! ఆ స్త్రీ పద్మావతి కాదని రుజువుచేయడానికి ఆమె స్నేహితురాలు ఒకామె వచ్చింది.

పద్మ: ఆఁ! [వెనక్కి అడుగు వేస్తుంది. చేతులు చల్లగా జారిపోతవి] ఎవరు?

సంపత్: రజనీదేవీ! ఇలా వస్తారా?

రజని: [వస్తూ, పద్మను చూచి, ఒక్కసారిగా ఆగిపోయి, అంటుస్తుంది] ప-ద్మా-వ-తి!

పద్మ: [కుర్చీలో కూలబడిపోతుంది; పూర్తిగా ఎక్కువగా వణుకుతూ. కళ్ళుమాత్రం- రజని నుంచి, సంపత్ నుంచి తేరుకొనిచూస్తూ, తొంగిచూస్తూ వస్తాయి, చిత్తరువుగా అయిపోతుంది.]

రజని: [ఉద్రేకంగా] ఈమె— కళాకేంద్రంనుంచి అతనితో పారిపోయింది యీమె. ఈవిడ దగ్గరే వుంటేగా మా పద్మావతిని ఎలా అనుమానించారింక?

సంపత్: [ఆశ్చర్యంగా] ఈమె మా వదిన— Mrs భూషణ్!

రజని: [కనుబొమలు దగ్గరకు లాగి] నాకంతా అర్థమైంది. [ఆగి] ఇంకా ఎన్నిపాపాలు చేశావు? నిన్ను తప్పించుకోడానికి నీపాపాల బరువుసంతా ఆ అమాయక జీవిమీద తోస్తావా? పాపం, ఆ దేవత— యీ ఘోరమంతా నిన్ను చేసుకోమంది-భరిస్తానంది. కాని నేనూరికే వదలను. అదృష్టంకొద్దీ వచ్చాను. రా; అంతా చెప్పు— మా పద్మావతికి న్యాయం జరగాలి.

పద్మ: [చేతులు ముఖానికి అడ్డుపెట్టుకొని] ఆ తలుపు వేయండి! దయవుంచి— ఆతలుపు! భూషన్ వస్తారేమో!

[ఇద్దరూ కదలరు. రజని భూషన్ రావాలన్నట్టు చూస్తూంది. ఆపట్టుదల చూచి ఒక్కసారిగా లేస్తుంది పద్మ. రజని రెండడుగులువేసి ఎదురుగా నిలుస్తుంది]

పద్మ: తలుపువేయాలని— అంతే! మీరు వెళ్ళ్యాలేరు కాబట్టి. కొన్ని నిముషాలవరకే— ఇంతే నేనడిగేది— కొంచెం 'టైమ్' యియ్యమని...

సంపత్: [తలుపు మెల్లగా వేసి దానికి ఆనుకుని] నీ ఇష్టం. కాని తరువాత భూషన్ని పిలిచి అంతా నన్ను చెప్పమంటావా? నీవే చెప్తావా? త్వరగా...

పద్మ: సంపత్: కొంచెమైనా దయలేదా? [కన్నీళ్ళతో] నేను స్త్రీని! మీవదినను. ఆయన నన్ను ప్రేమిస్తున్నారు.

సంపత్: ఔను! నేను పద్మావతిని ప్రేమిస్తున్నాను.

పద్మ: పద్మావతి నన్ను కనికరించింది. ఈస్థితి అంతా ఆమెకంటె నాకే ఎక్కువ హానికరం అని గ్రహించింది. నాజీవితాన్నంతా ఒడ్డేను. అందుకే ఆమె యీత్యాగం చేసింది. నేను...

రజని: ఇక అట్టే మాట్లాడకు; అసహ్యం వేస్తోంది. నీ నెపుడూ ఇంతే! ఎంత స్వార్థం!

పద్మ: అతని ప్రేమను 'సీరియస్'గా తీసుకొని నాజీవితానికంతా అమూల్యంగా హృదయంలో దాచుకొన్నాను. ఆవిశ్వాసం...

రజని: [చప్పున] అబ్బ నీతులు మాట్లాడకు!

పద్మ: నీతులన్నీ ప్రేమనుంచే పుట్టాలిగా! ఏనాడూ ఏవ్యక్తీకూడా తను నీతిగా ప్రవర్తిస్తున్నానని చెప్పటం పొరపాటు రజనీ! [ఆగి] నేను కులటను. నాసూనృతం, నాకన్యాత్వం ఎప్పుడో నశించి పోయాయి. కాని భూషన్ ఏమో అనుకొంటు

న్నాడు. నాలో ఏవేవో చూస్తున్నాడు— ఏదో గొప్పతనాన్ని, ఏదో ఆనందాన్ని కల్పించుకొని చూస్తున్నాడు. పాపం! భూషణ్ కలలు చెదరగొట్టకు.

అతని ముందు యీనింద పెట్టి, అనంతమైన అతని విశ్వాసాన్ని లాగివేసి, అతనికి పిచ్చి ఎత్తించి, అతని ఓటమి చూచి— ఆతని జీవితమంతా పొరపాటేనని చెప్పి— అతని ముందు హేళనగా నవ్వలేను. అతనికలలు, అతను సృష్టించుకొన్న సంసారం, అంతా నేలపాలు చేయలేను. ఈస్థితి ఎవరికి ప్రమాదం? చెప్పు సంపత్! నీకా! భూషణ్‌కా?

అతని ఆశయాల్లోని పవిత్రమైన 'వానికి' గాయపడుతుంది. ఈజీవితంమీదా, ప్రపంచంమీదా విశ్వాసం పూర్తిగా నశింపజేసి...

రజని: ఇంక ఆట్టే రెచ్చగొట్టకు. ఇంత ద్రోహంచేసికూడా ఎలా మాట్లాడగల్గుతున్నావ్? ఇన్నాళ్ళూ ఎలా దాచావు?

పద్మ: నాకు సాధ్యమైన దానికన్నా ఎక్కువ ప్రజ్ఞ కోరుతూన్నారు మీరు. నేను మనిషిని— దేవతనుకాదు. అతని ఆరాధన చూచిన మరుక్షణంనుంచీ నాసర్వస్వాన్నీ అర్పించేటంత ప్రేమ కలగకపోతే— నాబ్రతుకులో అన్నిటికన్నా అధికమైన ఆకర్షణ నన్ను యిక్కడికి యీడ్చకపోతే— ఇంతటి 'రిస్కు' చేయడానికి సాహసించను. [కన్నీరుగా] నాకోసం అతను పడ్డ యాతన, అతని ఆత్మ విశ్వాసం, జీవితంలో అతను యిస్తూన్న స్థానం, అతని హృదయం ప్రకటన నీడ, నన్ను కరిగించివేసే అంధ విశ్వాసం— నీవే నాస్థితిలో వుంటే అతన్ని నిరాకరించేదానవా? ఆప్రేమను ఒదులుకొనేదానవా?

[సంపత్ చలించిపోతూన్నాడు.]

రజని: అందుకు పద్మను కోసి గద్దలకు వేస్తావా?

పద్మ: నేనేం చేశాను? ప్రశాంతమైన మాజీవితం భిన్నమౌతుంది— నాకు దూరంగాపోయి బ్రతకమని చెప్పేను. ఆప్రేమే నన్ను హృదయంలో గొప్ప వాంఛను దహించకపోతే అనివార్యాలైన ఇన్ని అంతరాయాలకు ఎదురునిలచే అవసరంలేదు రజనీ!

రజని: [కోపంగా] నీవు స్త్రీవేనా? బావకూడదూ?

పద్మ: [నిరసనగా] ఈ పెళ్లును ప్రపంచంలోకి దూకేను. గుండె బద్దలయ్యిందా, నెత్తురు చిమ్మిందా— భయంలేదు. భరిస్తాను. కాని జీవితంద్వారా, సంఘంద్వారా ఓటమి అంగీకరించలేనిప్పుడు.

రజని: అందుకే నీలాంటి స్త్రీని ఇప్పటికీ లోకం తన్ని దూరంగా తరుముతోంది.

పద్మ: ఔను— అంతే చేస్తుంది. ఈ వివేచనలేని స్త్రీని శపిస్తుంది. దుర్మార్గాన్ని ఆకర్షణీయం చేస్తున్నానని ఉమ్ము పూస్తుంది.

సంపత్: [ఒక్కసారిగా కలలోంచి లేచినట్టుగా] చాలు— ఇకచాలు. క్షమించి యిద్దరూ కొంచెం వూరుకొంటారా? అసలు... [ఆవ్యాయంగా] వదినా... [చెప్పబోయి ఆగిపోతాడు]

పద్మ: [నిష్పృహ దీనంగా] సంపత్! నాపాపాలను ఏదో రుజువు చేయడానికి ఎవరినో తీసుకురావాలా? తన పాపభారంతో ఒక నీచురాలు బురదలోపడి కొట్టుకొంటూంటే ఆమెను చూచి హేళన చేస్తున్నారు. [అని] సంపత్! నిన్ను వేడుకొంటూన్నా, సాధ్యమైతే మన్నించు. నాగతాన్ని మరచిపోయి, జీవించడం నేర్చుకొన్నాను. ఇంతగా భూషణ్‌ని 'షాక్' చెయ్యడం భరించలేను. కారణం వుంది. ఇపుడే చెప్పివేయడం అన్యా

యం. నేను— నేను గర్భవతిని! [ఆగి కన్నీరుగా] తరువాత భూషణ్‌తో అంతా నేనే చెపుతాను. క్షమించమని కోరతాను. మాకు పుట్టబోయే శిశువును చూచింతరువాత ఎలాగూ జీవితంమీద 'ఇంట్రెస్టు' హెచ్చుతుంది. మా ప్రేమఫలం చూచిఐనా నన్ను క్షమిస్తాడు— నా పాపాలు గణించడు. అంతవరకూ ఆగలేవూ?— వచ్చే వేసవి ఆఖరువరకూ,...

రజని: [సందేహిస్తూ సంపత్‌ని చూస్తుంది; నిశ్చలమైన గొంతుతో పద్ధతో అంటుంది] నిన్ను 'డిఫెండ్' చేసుకోడానికి, ఆఖరికీ ఆయుధం ఉపయోగించావన్నమాట! నాకు తెలుసు— నీ పాదాలక్రింద నేల వణికిపోతూంది. నీరసంగా, ఆధార రహితంగా నిలుచున్నావు... నీకు పతనం తప్పదు!... కాని... మమ్మల్ని బలవంతంమీద ఒప్పించగలిగావు. ఒక 'వీక్ వుమన్' జయించిం దాఖరికి!

సంపత్: [చెంపలపై కన్నీళ్లు ..దృఢమైన కంఠస్వరం] కాదు రజనీ?— ఆమె చాలా సాహసురాలు! జీవితంలోని మురికిని తుడుచుకోడానికి తెగించగలిగింది... తనచుట్టూ ఉన్న కుళ్లు సంఘాన్ని ఒక్క త్రోపు తోయడానికి సాహసించగలిగింది... పవిత్రురాలు!

రజని: ప-వి-త్రు-రా-లు! ధీ-రు-రా-లు! [అపహాస్యంగా కళ్ళూ, నుదురూ, కనుబొమలూ ఆడిస్తుంది]

సంపత్: [రజని ముఖాన్ని అసహ్యంతో చూస్తాడు... దృష్టి మళ్లించుకుంటూ కళ్ళల్లో ఆరాధన స్ఫుటంకాగా, తొందరగా అంటాడు] నీ సాహసిక జీవిత యాత్రకి యిది కాదు మజిలీ... భూషణ్ వంటి బలహీనులను ఆశ్రయించి నీచంగా బ్రతకకర్లేదు... [రజని అర్థంకాని 'మూడ్'లో "సిట్యుయేషన్"ని అసహ్యించుకుంటూ చూస్తూంది.] వదేనా! సర్వం వదిలి, ఈబంధాలలోంచి నాతో లేచి రాగలవా? ఈబంగారు పంజరంలో నీవుండలేవు... విరి

గిన రెక్కలతో బ్రతకలేవు... ఇదికాదు!— ఇదికాదు, నీ బ్రతుకు! ఈ బాంధవ్య శృంఖలాలు తెంపేసి రా నాతో!... పద్మా!...

పద్మ: [చలించిపోయి ఒక్కసారిగా] సంపత్!

[రజని నిర్ఘాంతపోతుంది. సంపత్ చప్పున తిరిగి పోతాడు]

పద్మ: [విసురుగా] సంపత్! ఒక్కమాటవిను, నాయనా! వెళ్ళిపోకు, నాసర్వస్వాన్నీ వినియోగించి ఎదురు చూస్తున్నాను నీకోసం, సంపత్! [రెండడుగులు ముందుకువేసి] ఇంతదయ భరించలేను. ఒక్కనిముషం ఆగు— వెళ్ళవద్దు— వస్తాను— నీకూడా నే— సంపత్!

[కన్నీళ్ళతో సంపత్ వెళ్ళిపోయాడు. రజని నివ్వెరపోతూ వెనక నడిచింది.]

పద్మ: ప్రభూ! ఎన్నాళ్ళు? ఈ పవిత్ర బంధాల్లో ఇంకా ఎన్నాళ్ళు?

[ఏడుస్తుంది కళ్లు చేతులతో మూసుకొని. భూషణ్ వస్తాడు ఎక్కడో చూస్తూ- శబ్దం విని చప్పున లేచి కళ్ళు తుడుచుకొంటుంది పద్మ. భూషణ్ గోడకు జేరబడి 'మూడ్స్'లో వుంటాడు]

భూషన్: [బరువు గొంతుతో] సంపత్ వెళ్ళిపోయాడా పద్మా?

పద్మ: [చప్పున దగ్గరకు వెళ్లు] దిగులుపడుతున్నారా? మీరలా కావద్దు.

[దగ్గరగా తీసుకొంటుంది]

భూషన్: లేదు— ఔను. నాకేమీ తెలీటంలేదు. కొంచెం "నర్వస్" గా వుందేమో!

పద్మ: [దీనంగా] ఇవేళ తప్పిపోయిన నాహృదయం తిరిగి తిరిగి యీ శిథిలాలయంలోకి మళ్ళీ వచ్చింది— ఒక్కసారి చూచి పోదామని— యీజీర్ణకుటీరంలోకి. [ఆగి] బహుశా మనిద్దరం కలలు కంటున్నామేమో!

[తెర]

బూట్స్

బహుపరాక్

ఈనాటకానికి కాపీరైట్ హక్కుంది. ప్రొఫెషనల్స్‌గాని, అమెచ్యూర్స్ గాని కళాకేళీ ప్రచురణాలయం, సామర్లకోటవారి అనుమతి లేనిదే ఎట్లాంటి ప్రదర్శనా ఇచ్చేందుకు వీల్లేదు.

కాపీ రైట్స్ రిజర్వ్‌డు
మే 1949

ప్రస్తావన

బూట్స్ అనే నాటికని రేన్సమ్ రైడౌట్ (Ransom Ride-out) అనే రచయిత 1924లో వ్రాశాడు. ఈ పేరులోనే ఇదొక మారుపేరనే శ్లేష ధ్వనిస్తుండటంవల్ల-"చెరసాలనుండి పారిపోయి వచ్చినవాడు" అని-ఈ రచయితవే ఇతర గ్రంథాలున్న అవకాశం లేకపోవటంవల్లా దీని అసలు రచయిత ఎవరో నిర్ధారించి చెప్పలేం; కాని, దీన్ని బట్టీ-రచనలో రచయిత వెలుబుచ్చిన భావాలను బట్టీ-ఇతను 1917 లో రష్యాలో జరిగిన సామాజిక విప్లవానంతరం చెలరేగిన అంతర్యుద్ధ దశలో, సామ్యవాద ప్రభుత్వాన్ని నానా అగచాట్లకు లోనుగావించి, తిప్పికొట్టాలనే ఉద్దేశ్యంతో పెద్ద పెద్ద పెట్టుబడిదార్లు, జార్ చక్రవర్తుల జోహుకుం దార్లు వగైరా ప్రజాశత్రువులతో చేతులు కలిపిన మేధావి వర్గంలోవాడని అర్థమవుతుంది. ఇంగ్లండ్ అమెరికా సామ్రాజ్య వాదులు ఎంతో మంది ప్రజాశత్రు శిబిరంలోని మేధావులకు చేయూత నిచ్చినట్లే ఇతన్ని కూడా తమ దుష్ప్రచారానికి పనిముట్టుగా ఉపయోగించుకొన్నారు.

ప్రభుత్వాధికారానికి సాంకేతికంగా 'బూట్స్'ను తీసుకొని అంతర్యుద్ధ దశలో ప్రజాశత్రువులు సృష్టించిన కరువు కాటకాలను ఇతివృత్తంగా తీసుకొని, శక్తివంతమైన శిల్పంతో విష ప్రచారం కావించడానికి ఆంగ్లో అమెరికన్ పెట్టుబడిదారుల అండదండతో పూనుకొన్నాడు దీని మూలరచయిత.

ఏ అభిప్రాయాలూ ఆదర్శాలూ ప్రబలంగా ప్రజాహృదయంలో నాటుకుపోవాలన్నా, ప్రబలమైన కళాఖండాల ద్వారానే అది సాధ్యమౌతుంది. ఈ సత్యాన్ని ప్రజాభివృద్ధిని కాంక్షించే కళాకారులకంటె, అభివృద్ధి నిరోధకులైన కళాకారులే ముందుగా గుర్తించారు. అయితే దురదృష్టవశాత్తూ, 'నీరు పల్లాన్నుంచి మెరకమీదికి ప్రవహిస్తుంద'ని ఎంత కళాత్మకంగా చెప్పినా ప్రజలు విశ్వసించే స్థితిలో లేరని ఈనాటి చరిత్ర ప్రపంచమంతటికీ సాక్ష్యమిస్తోంది. Arthur koestler Andre Malraux Francois Mauriac, Jean Paul Sartre, Betrand Russel, Wittgenstein వంటి నశించిపోతూన్న పెట్టుబడిదారీ సంస్కృతికి పట్టభద్రులైన రచయితలు తత్వవేత్తలు, కళాకారులు, అన్ని దేశాల్లోనూ, అన్ని కాలాల్లోనూ సత్యానికీ, ప్రజలకీ, కవిత్వానికీ విరోధులైన అజ్ఞానాంధకార స్థానానికి ఉద్యోగులుగా తేలుతూండటం స్పష్టంగా కనిపిస్తూనే వుంది. మనదేశపు మేధావుల్లో శ్రీయుతులు కట్టమంచి రామలింగారెడ్డి, రాయప్రోలు సుబ్బారావు, చిలుకూరి నారాయణరావు, కుందూరి ఈశ్వరదత్తు, మసునూరి సీతారామయ్య, తల్లావఝ్ఝుల శివశంకర శాస్త్రి, గుటిపాటి వెంకటచలం ప్రభృతులు కొద్దో గొప్పో ఇట్లాంటి దేశాభివృద్ధి పథాన పయనించడం ఆంధ్రసాహిత్య పరిశీలకులకు సుస్పష్టమే.

ఇటువంటి రోగభూయిష్టమైన అభిప్రాయాలను వెలిబుచ్చుతూ 'బూట్స్' నాటికను వ్రాసిన 'రేన్సమ్ రైడౌట్' రైఫిల్ ఎత్తి ప్రజానీకంమీద కాల్చబోతే ఈ రచయిత ఆ రైఫిల్ నే లాక్కొని వెనక్కి తిప్పి గురిచూచి శత్రువులపై శక్తివంతంగా కాల్చాడు.

మూలకర్త దృష్టిలో 'బూట్స్' ప్రభుత్వాధికారానికి చిహ్నమైతే, ఈరచయిత దృష్టిలో నిరంకుశ సైనికపరిపాలనకు చిహ్నం.

అంతర్యుద్ధదశలో 'రైడౌట్' కల్పించి చిత్రించిన రష్యన్ వాతావరణంమాట ఎలా వున్నప్పటికీ 1948 సెప్టెంబర్ 13 వ తేదీ తర్వాత హైదరాబాద్ వాతావరణం మాత్రం దానికి సన్నిహితంగా ఉన్నమాట నిజం. అయితే రాజ్యాంగయంత్రాల లక్షణాలలో మాత్రం ఏవిధమైన పోలికా లేదు. మొదటిది సామ్యవాదానికి రెండవది ఫాసిజానికి పురోగమించడం పరిశీలనాంశం. హైదరాబాద్‌లో ప్రభుత్వలక్షణాలన్నిటినీ విజ్ఞులైనవారంతా అర్థం చేసుకొంటూనే ఉన్నారు. ఆ యర్థాలను చీల్చుకు పుట్టినదే ఈ కళాఖండం.

ఈ సారి చదవండి!

—ప్రకాశకులు.

బూట్స్

పాత్రలు.

చంద్రారెడ్డి: హోటల్ యజమాని.

వాసు: వంటకీ, వడ్డనకీ,-అన్నింటికీ యజమాని.

టాంగావాలా: గుర్రానికీ, టాంగాకీ యజమాని.

సోల్జర్: బూట్లుకీ, బుష్షర్టులకీ యజమాని.

కాలం: శీతలం; రాత్రి.

దృశ్యం: కరువు పరిపాలిస్తూన్న దేశం; పేరు తెలంగాణా. పెద్ద మిలటరీ హోటల్. వింత జంతువుల్లా నలుగురు మనుష్యులు అక్కడ కలుసుకొంటారు; ఆకలి పిశాచం వాళ్ళని తరుముకొస్తూంటుంది. ఒక జతబూట్లు భయంకరమైన శబ్దం చేసుకుంటూ లోపల ప్రవేశిస్తాయి. ఆబూట్లు అడుగు జాడల్లోనే ఆ నల్గురి భవితవ్యమూ అనుసరిస్తూంటుంది. ఆ నాలుగు ముఖాలూ జీవితానికి విముఖంగా, నిర్లక్ష్యంగా, ఉంటాయి. ప్రజ్వలిస్తున్న విద్యుద్దీపాల గాఢమైన క్రీనీడల్లో జరుగుతున్న అంతర్యుద్ధం తాలూకు జాడలైన కరువు, వినాశం, భయం, జుగుప్సలు వికృతంగా తాండవ మాడుతూం యి.

[తెర తొలగుతుంది. సువిశాలమైన పొగచూరిన గోడలు. పెద్ద భోజనాల గది. మధ్య వ్రేళ్ళాడుతూన్న ఎలక్ట్రిక్ షేడ్సు. హాలుకు రెండువైపుల గుమ్మాలు: ఒకటి వీధిలోకి, రెండవది ప్రక్క గదుల్లోకి. ఎడమవైపు ద్వారానికి దిట్టమైన యినప గడియలు. కుడిద్వారం ప్రక్కన గోడకు రైఫిల్. ఎడమప్రక్క ద్వారానికి అటూ ఇటూ రెండు కిటికీలు, తలుపులు. ఎడమవైపు గోడకు దగ్గరగా పెద్ద బీరువా. కుడివైపు గోడకు ఆనుతూన్న పెద్ద టేబిల్, నాల్గు కుర్చీలు. గోడలకు పాతరకం పాదుషాల ఫోటోలు; చవకబారు జపాన్ స్త్రీ చిత్రాలు. లాండ్‌స్కేప్సు; నిలువుటద్దాలు. మూలగా చిన్న టేబిల్ మీద చిందరవందరగా ప్లేటులూ, గ్లాసులూ బీర్ సీసాలు.

వాసు డైనింగ్ టేబిల్ మీద తనకీ, చంద్రారెడ్డికీ సర్వ జేసే హడావిడిలో వుంటాడు. చార్లపైజమా, కట్ బనీను. బరువైన కళ్ళు. చురుకైన చూపులు; స్పష్టమైన ముఖ కవళికలు; కండలు తిరిగిన శరీరం. కదలికలన్నీ బరువుగా, భారంగా వుంటాయి.

ప్లేటులూ, గ్లాసులూ సర్దుతూన్న చప్పుడు తప్ప అంతా నిశ్శబ్దం. వీధిగుమ్మాని కవతల ఒక ఆడదాని కంఠం దీనంగా, దీర్ఘంగా, నిరాశగా ధ్వనిస్తూనే ఉంటుంది.]

ఆడదాని కంఠం:

అమ్మా; ఆకలి! కడుపు దహించుకు పోతోంది తల్లీ! పట్టెడన్నం పెట్టించండి తల్లీ!

[వాసు ఈ దీనాలాపాన్ని వింటూనే ఒక్కసారి విస్తుపోయి చూస్తాడు. అంత స్పష్టమైన అతని ముఖంలో కరుగుతూన్న హృదయం స్పష్టమౌతుంది. మెల్లగా నడుస్తూ ఎడమవైపు కిటికీలోకి చూస్తాడు. కిటికీ ఊచల్లోంచి ఆడదాని పాలిపోయిన చెయ్యి లోపలికి వస్తుంది. చేతి వేళ్ళు అన్నాన్ని అర్థిస్తూన్నట్టుగా అభినయం చేస్తాయి. అమూగభాష వాసుకర్థమై పోతుంది.

వాసు జాగ్రత్తగా అటువైపుకు జరిగి కళ్ళింతలు చేసుకొని లోపలిద్వారంవైపు చూస్తాడు. చంద్రారెడ్డి వస్తాడేమోనని అతని భయం. బీరువాలోంచి రొట్టొకటి తీసి చప్పున కిటికీదగ్గరికెళ్ళి ఆ చేతిలో పెట్టి వేళ్ళని ఆ రొట్టెమీదికి నొక్కి, జాగ్రత్తగా చేతిని బైటకు తోసేస్తాడు. మళ్లీ యథాస్థానంలోకి వస్తూనే మామూలుగా ప్లేట్లు సర్దబోతుంటాడు.

ఇంతలో చంద్రారెడ్డి ప్రవేశిస్తాడు. సన్నని పొడవైన విగ్రహం చంద్రారెడ్డిది. కుడివైపు గుమ్మంలో కొంచెంసేపు పొంచుంటాడు. వాసు ఏంచేస్తున్నాడో అనుమానంగా, పరీక్షగా చూస్తుంటాడు. తరువాత రెండడుగులు ముందుకు వేస్తాడు. నల్లని షేర్వాణీ, తెల్లని సుర్వా; నల్లని చడావులు. చేతిలో సిగరెట్ టిన్. షేర్వాణీ బొత్తాలు కొన్ని విప్పి జేబురుమాలుతో ముఖం తుడుచుకుంటాడు. పల్చగా నల్లగా నిగనిగలాడుతున్న గెడ్డం. లోతైన బుగ్గలు. క్రూరమైన కళ్లు.

ఇకనుంచి ఈ దృశ్యంమందంగా నడుస్తుంది. వారి నిర్జీవ ఉచ్చారణలు ఎంతపేలవంగా ఉన్నప్పటికీ మధ్య మధ్య కోపంతో భగ్గుమంటుంటాయి.]

చంద్రారెడ్డి:

వాసూ! వంట ఎంతవరకూ వచ్చింది?

వాసు:

ఓహ్—చాలావరకూ వచ్చింది.

చంద్రారెడ్డి: [మెల్లగా గొణుగుతూ]

ఎప్పుడూ ఇంతే!—వెధవఆలస్యం నువ్వూను.

వాసు:

అరే! నన్నేంచెయ్యమంటావయ్యా, పొయ్యి మండకపోతే?

చంద్రారెడ్డి: [కుర్చీలో దిగజారుతూ]

ఏదో వంక! వెధవవొంకలు!

వాసు: నన్నేం—చెయ్యమంటావ్? అంతా గందరగోళంగా ఏడుస్తుంటే. వెధవ పుల్లలు మండవ్వూ! ఏదో గిన్నె అస్తమానూ కాళ్లకు అడ్డుతగులుతూనే ఉంటుంది. ఏదో శవం పక్కనుంచి అస్తమానూ స్మశానానికి తరలిపోతూనే ఉంటుంది. ఏదో తలకాయ భళ్ళున పగిలినట్లు నీళ్ళుకారి పోతూనే ఉంటున్నాయ్.

చంద్రారెడ్డి:

వాసూ! ఇవేళ మొత్తానికి ఎన్ని శవాలు వెళ్ళాయేం?

వాసు: [ప్లేటులో ఎంగాళాగుంపల వేపుడు చపాతీ, అన్నం వడ్డిరా తెస్తూ]

ఇరవై.

చంద్రారెడ్డి:

ఓహ్!

వాసు:

ఇలాగే ఇంకా సాగితే, ఇంక ముందు వీళ్ళందరికీ భూమిలో పెట్టేడు జాగా కూడా దొరకడం కష్టమే!

చంద్రారెడ్డి: [కలవరంగా]

ఉండవోయ్, నాయనా! వెధవచావులూను నువ్వూను.

[భోజనానికి ఉపక్రమిస్తాడు. మళ్ళీ ఒక్క నిముషం ఆగి పరిశీలనగా చూస్తూ]

వీధి తలుపు తాళం వేసే ఉందా?

వాసు:

ఆఁ. వేశాను.

చంద్రారెడ్డి: [కిటికీకేసి తిరిగి]

అవో! ఆ కిటికీ గడియలు బిగించేవా?

వాసు:

ఆఁ. ఆఁ.

చంద్రారెడ్డి:

ఒరే అబ్బీ! ఆస్టేరు కొట్లో యింకా ఏమాత్రం బస్తా లున్నాయ్?

వాసు:

అబ్బో! సులువుగా నెల్లాళ్ళు వస్తాయి.

చంద్రారెడ్డి:

దుంపలు?

వాసు:

వాటికి గెడ్డాలొచ్చేస్తున్నాయ్. త్వరలో మనకులాగే అవికూడా కుళ్ళిపోయేటట్టున్నాయ్. [తృళ్ళిపడి చంద్రారెడ్డి గెడ్డం తడుముకొంటాడు. వాసు...నవ్వుతూ] ఒక నెల్లాళ్ళవరకూ సరిపోవచ్చు.

చంద్రారెడ్డి: [మెల్లగా]

ఒరే బాబాఁయ్! అవికాస్తా అయిపోతా యనుకో...

వాసు:

దానికేఁ? అప్పుడు నువ్వూ నేనూ మన శవాల్ని కూడా రవాణా చెయ్యాల్సిందే.

చంద్రారెడ్డి:

పోనీ ఒరే, అప్పటికి కరువే తగ్గిపోతేనో?

వాసు:

కొత్త పంటలు రావటానికి చాలా కాలమౌతుందిగా!

చంద్రారెడ్డి:

అమెరికా గోధుమలూ, బర్మా బియ్యమూ త్వరలోనే

వస్తాయట్లే! మొన్న మొన్ననే జనరల్ చౌదురీ చెప్పలేదూ?

వాసు:

వాళ్ళకిట్లాంటివన్నీ తెలుస్తాయిలే! [అపహాస్యం చేస్తూ] అబ్బో! గవర్నర్లకి తెలియందేముంది? ప్రజాప్రభుత్వం కాదుమరి! కాంగ్రెస్ ప్రభుత్వమంటే ఏమనుకున్నావ్! ప్రతి ఒక్కడూ సుఖంగా ఉండాలి. అంతా ధనవంతులు కావాలి—ఒక్క డబ్బు లేనివాళ్ళు తప్ప. వాళ్ళు చెపుతూనే ఉన్నారు, మీ అరిచేతుల్లో స్వర్గం పెడతామని. పోలీసు చర్యకు పూర్వం, ఇక్కడ పచ్చి నరకమే ఉండేది. పోలీసు చర్య తరువాత బూట్లు ప్రభుత్వం అందర్నీ వరసగా స్వర్గానికి పంపిస్తోంది. చూస్తున్నాంగా.

నీదారి నాదారి వేరనుకో. మనల్ని కాదని వాళ్ళేంచెయ్యగలరు గనుక! మనలాంటి వాళ్ళం ఇక్కడున్నంతకాలం నడుముల్ని బిగించుకొని శవాల్ని పారేస్తుండాల్సిందే. అప్పుడే అదికూడా మానేస్తున్నారట. దిక్కుమాలిన నెధవల్నందర్నీ వాళ్ళెక్కడ పాతగలరు...? అంతేలే.

చంద్రారెడ్డి:

అంటే?

వాసు:

అసలు వాళ్ళు పాతరుగా! ఈబూట్లు వాళ్ళకు మాత్రం ఆకలి వెయ్యదుగనకనా! డొక్కలో మాడుతూంటే వాళ్లు మాత్రం చావకేంజేస్తారు? లేకపోతే వాళ్ళల్లోవాళ్ళు పొడుచుకు చస్తారు. పసిపిల్లలు అందరికంటే ముందుగానే పోతారుగా!

చంద్రారెడ్డి:

తరువాత?

వాసు:

చంద్రారెడ్డి దొరగారు, ఇహ్హీ-హీ-హీ!

చంద్రారెడ్డి:

ఏడిసినట్టే ఉంది వెధవ వేళాకోళం నువ్వూను. మా రోజుల్లో ఎంత ఖరోడాగా ఉండేవాణ్ణో తెలుసా? అవన్నీ తలుచుకొంటే నాకే ఒళ్ళు ఝల్లుమంటోంది...ఇప్పుడలా లేననుకో.

వాసు:

అంత వెధవపనులు చేసేశావన్నమాట! నిన్నా మొన్నా ఐతే...విసునూరు జగన్నాధరెడ్డికీ, కడారు సోదర్లకీ చెల్లింది. కాని ఇవ్వాళో—నల్లగొండ, వరంగల్లు ప్రజలే తెలివి మీరిపోయారు. వాళ్ళు మరచిపోతారా? రక్తానికి రక్తం పుచ్చుకొంటారు. చూడు మాటవరసకి...

చంద్రారెడ్డి: [ఉత్సుగా]

ఏమిటి మాటవరసకి?

వాసు:

టాంకులు, బూట్లు పొలాలమీంచి నడిచాయి. కందకాలు కంపలూ దేశంలో నిండిపోయాయి. కరవుకాటకాలు యధేచ్ఛగా మిలటరీపరిభుత్వం సాగిస్తున్నాయి. మనం దొరికినన్ని తిండిగింజల్ని కొనేసి స్టోర్ జేస్తున్నాం. దరిద్రవెధవలు కొనుక్కోలేక ఛస్తున్నారు. వాళ్ళకి ఒళ్ళు ఉడికిపోయి తిరగబడతారనుకో.. అప్పుడేం చెయ్యగలవుంట?

చంద్రారెడ్డి:

ఏం చెయ్యగలనంటావా? చూసుకో అటు కేసి [గ్రైఫిల్ చూపిస్తూ]

టప టపా...టపటపా.

వాసు:

ఔనుగాని...యలమందగాణ్ణి నువ్వేటగా చంపేసింది! అప్పటికిగాని వాడి కూతుర్ని సంపాదించటం నీతరం కాక పోయింది కదూ?

చంద్రారెడ్డి: [వికటంగా నవ్వి]

అరేయ్, ఎక్కడన్నా అన్నావ్ గనక. లుచ్ఛాముండ! [కులాసాగా] చెప్పా; ప్రేమంటే ఏమిటో నూరిపోశాననుకో. ముండకి పెళ్ళయిందిగదా అని అల్లరిజేసేసింది. ఆడదానికీ జంతువుకీ న్యాయం ఉంటుందనుకోకు.

వాసు: [ఆకతాయితనంగా]

మీకంటె జంతువెక్కడ లెండి, చంద్రారెడ్డిదొరగారూ!

చంద్రారెడ్డి: [ఇకిలిస్తూ]

నీకు చేతగానిది, నేను కొట్టేశానుగదా అని అసూయ రా నీకు.

వాసు:

మాకూ మాకూ సరిపోయేదే!

చంద్రారెడ్డి:

ఒరేయ్ ఎంతకాదన్నా—కుక్కను తీసుకెళ్ళి అందలంమీద కూచోబెట్టి ఆదరిస్తే...మనవంటే ఈ కూలిముండలికి ఉక్కురోసమనుకో. ఆ వెధవని చంపేశాను. ఈ ముండ పారిపోతుంటే జబ్బ పట్టుకొని బర బరా లాక్కెళ్ళాను, గడ్డిమేటుచాటుకి. గింజుకు చచ్చింది కదూ—ఇహి హి హి.

వాసు:

కూటికి కొదవైనా, గౌరవానికి కొదవ గాదుగా!

[నిట్టూరుస్తాడు]

చంద్రారెడ్డి:

పోరా! ఆడది ఎవత్తైనా అంతే అనుకో. బడితె తిరగేసి గూబలు గింగ్ మనేదాకా తన్ను; తరువాత చెవొగ్గివిను. ఇంకా ఊపిరి పీలుస్తోందా-దొంగవేషం వేస్తోందన్నమాట-మళ్ళీ కుళ్ళబొడిచెయ్. మన పెళ్ళాల్ని మనం ఎంత తంతే మన కుర్రా అంత మజాగా ఉంటుంది. జ్ఞాపకం ఉంచుకో.

వాసు: [కసిగా]

జ్ఞాపకం ఉంచుకొంటానులే—ప్రజలు జ్ఞాపకం ఉంచుకోవటంలేదూ?—నేనూ జ్ఞాపకం ఉంచుకొంటాను.

చంద్రారెడ్డి:

నామీద పగ సాధించబోతారా వాళ్ళు! నా తడాఖా చూపిస్తాను—తెలిసిందా?

వాసు:

నిన్ను కసాయిముండా కొడుకంటూన్నారు!

చంద్రారెడ్డి: [ఉలిక్కిపడి కోపంగా]

ఎవర్రా అనేది?

వాసు:

ఊరంతాను. కడుపు మాడి చస్తూంటే అందరూ అంటారు.

చంద్రారెడ్డి:

వెధవలు! లుచ్ఛాలు!

[ఎక్కువ సేపు నిశ్శబ్దం. ఈలోగా తింటూ తాగుతూ, కాలక్షేపం చేస్తారు. వీధితలుపు కొట్టిన చప్పుడౌతుంది.]

చంద్రారెడ్డి: [తుళ్ళిపడి]

ష్! ఎవరది?

వాసు:

కడుపు మాడి ఛస్తున్న వాడెవడో, ఇంకోడు.

ముష్టివాడి కంఠం:

బాబూ, ఆకలి! ప్రాణాలు పెనేసుకుపోతున్నాయి. పట్టెడన్నం పెట్టించండి బాబూ!

చంద్రారెడ్డి:

ష్!

[ఇద్దరూ మౌనం. తలుపు ప్రక్కగా నిల్చి నక్కుతారు.]

ముష్టివాడి కంఠం:

దానం, ధర్మం లేని వెధవలు, వీళ్ళ కొంప శ్మశానం గాను! ఎప్పటికో బద్దలౌతుంది వీళ్ళ పాపం! [ముష్టివాడి కంఠం అస్పష్టంగా గాలిలో కలిసిపోతూంటుంది. వాసు కొంచెం ఆగి మెల్లగా కిటికీలోకి చూస్తాడు]

వాసు:

పోయాడు. [టేబిల్ దగ్గరకొచ్చి] తిండి లేక ఎంతమంది ఛస్తున్నారో చూశావా? నువ్వూ నేనూ ఇక్కడ కూర్చోవటం, ఇలాంటి శవాలు వెళ్ళిపోతోంటే—పీకలదాకా తినటం, తల మునగా తాగటం—[గ్లాసులో ఉన్న డ్రింక్ పూర్తిగా తాగేసి ముఖం చిట్లించి పెదాలు బిగిస్తాడు]

చంద్రారెడ్డి:

ఎవరి ఖర్మాని కెవరు కర్తలు; మనకెందుకు—ఎక్కడి వెధవల్నీ అక్కడే చావనిద్దూ. [కిటికీ దగ్గర కెళ్ళి పరీక్షగా చూస్తాడు. వాసుమీద నిప్పులు కురిపిస్తూ] ఏరా కిటికీ తెరిచేవుంది! ప్రతీ అడుక్కొనే వెధవా గుర్తింతలు చేసుకొని మన

తిండికోసం ఏడ్వటానికా? బ్రతికేవ్ వెధవ బ్రతుకు!

వాసు:

గాలికి తెరుచుకొంది కాబోలు! ఇందాక చాలా పెద్ద గాలేసిందిలే. [కిటికీ గొళ్ళెం గడియ వెయ్యాలని చూస్తాడు.]

చంద్రారెడ్డి:

చూడరా, గెడ విరిగిపోయినట్టుంది! లుచ్ఛా వెధవ ఇక్కడే ఉన్నాడేమో, ఇందాకట్నుంచీ!

వాసు:

ఏమో, ఏకుక్కలనాకొడుకొచ్చాడో! ప్రమాణకంగా చెప్తున్నాను—తలుపులన్నీ జాగ్రత్తగా బిగించుకొని మరీ అవతలికెళ్ళాను; ఎందుకు గాబరాపడుతోంది నెత్తి. [కొద్దిక్షణం సేపు ఒకళ్ళనొకళ్ళు తీవ్రంగా చూసుకుంటారు. వాసు ముఖం మళ్ళించేస్తాడు.]

చంద్రారెడ్డి: [కాస్త తమాయించుకొని]

వాసూ! మనలోమనమాట—నీ కంటె కుక్కలనాకొడుకెవడున్నాడులే. ఎందుకురా నన్నిట్లా దగా చేస్తావ్? ఎవడో మీవాడికింత దానం చేసుంటావ్.

వాసు:

నిన్ను దగా చేస్తున్నానా? [వికటంగా నవ్వి] నా పొట్టకొట్టుకొని ఇంకొకడికి ధర్మం చేస్తానా?

చంద్రారెడ్డి:

ఏయ్ వాసూ! ఇంకోసారిట్లా జరిగిందంటే... తెలుసుగా నా తడాఖా! అవతలికీడ్చించేస్తా నంతే. అందరిలాగే నువ్వు కూడా మాడిచస్తావ్!

వాసు: [పొగరుబోతుతనంగా ముందుకొచ్చి] తగ్గవోయ్, తగ్గు! ఈదేశం మొత్తంమీద ఏసమంత్రైనా నువ్వంటేనే నాకు భయం లేంది.

చంద్రారెడ్డి:
అరే, నన్ను బెదరిస్తావురా?

వాసు:
నీ ఇష్టం వచ్చినట్లనుకో! నీముఖంమీద కుండ బద్దలుకొట్టినట్లు చెప్పేస్తా—నన్ను తన్ని తరిమేయటానికి నీ అబ్బతరం కాదు.

చంద్రారెడ్డి:
ఓరి పంది వెధవా!

వాసు: [సహిగా పిస్తూ]
నేనే గట్టిగా అరిచాననుకో; నీకొడుకే ఏమేమున్నాయో అందరికీ చెప్పేశాననుకో; దానితో అందరికీ అర్థమైపోతుంది. దొంగసొమ్ము పట్టేలు పట్వారీలు ఆడముండల్ని తెచ్చుకొని ఈ పట్నంలోకి ఎందుకొస్తాగో—ఈ ఊరివాళ్ళందరితోటీ ఊదేశాననుకో—నువ్వూ నేనూ ఇల్లా మెక్కుతూ కూర్చోటం ఇంక పడదు. తెలిసిందా? అందుకే నన్ను తరిమెయ్యటం నీయబ్బతరం కాదనుకొంటాను. ఇంతకీ నీకు దమ్ములున్నాయా అని! [చంద్రారెడ్డి కచ్చితో దగజా పోతాడు. కోపంతో మండిపోతాడుగాని, ఏమనటానికి నోరు పెకిలి రాదు. వాసు గొంతుక కొంచెం సర్దుకొని] ఈ మాట విను! నువ్వు నన్ను దర్జాగా పోషించినంతకాలం, తెలిసిందా?—నీసంగతి ఇంకెవ్వరిదగ్గరా వెల్లడి చెయ్యను. నువ్వూ నేనూ సుఖంగా కడుపులు నింపుకొంటూ, ఈఊళ్ళో ఉన్న ఆఖరి ముష్టివెధవకూడా చచ్చేవరకూ కూర్చోవచ్చు, అదీ మన షరతు,

కదూ? వెయ్యి శవాలిలా వెళ్ళిపోతున్నాయనుకో—మన కేం లక్ష్యంలేదు. అవునా?

ఆడదాని కంఠం:

అమ్మా, ఆకలి! కడుపు మండుకుపోతోందమ్మా! ఒక్క కబళం వెయ్యండి, తల్లీ!

[ఆడదాని కంఠం దూరంగా గాలిలో కలిసిపోతుంది. మళ్ళీ నిశ్శబ్దం.]

వాసు:

అదిగో [బూట్ల చప్పుడు వింటూ] ఇంకో శవం వెళ్ళిపో తోంది. ఇదివరకు భయంతో ఒణికిపోయేవాణ్ణి; ఆదు ర్దాగా కిటికీదగ్గరకెళ్ళి చూస్తూ నిలబడిపోయేవాణ్ణి. ఇప్పు డా? బూట్లు శబ్దాని కలవాటుపడిపోయాను. కదం తొక్కు తున్న బూట్లు. వేలకొద్దీ నడుస్తాయి! బహుశా శవాలే కదం తొక్కుతున్నాయి కాబోలు.

చంద్రారెడ్డి: [కలవరిస్తూ]

పుచ్చిపోతాయి, చస్తాయి జీవులు.

వాసు:

ఇల్లు అలకగానే పండుగైపోతుందనుకోకు. మన వంతు కూడా త్వరలోనే రావచ్చు. ఎవరికి తెలుసు? నేనే గాని భగవంతుణ్ణయితేనా—ముందు ఈ వాసుగాడి పీకల చుట్టూ చేతులు వేసుంచి నొక్కించేవాణ్ణి; తరువాత చంద్రారెడ్డి దొరగారిని...

[మళ్ళీ ఎక్కువసేపు నిశ్శబ్దం. ఏదో దీర్ఘమైన నీడలు పాకుతాయి]

చంద్రారెడ్డి: [లేస్తూ జాగ్రత్తగా]

ఒరే, ఇలా రా. స్టోరూ అదీ ఒకసారి మళ్ళీ చూసొద్దాం, తాళాలూ అవీ జాగ్రత్తగా ఉన్నాయో లేవో. లేకపోతే ఆకలి వెధవలు దోచుకు పోతారు. [వాసు ముందూ తరువాత చంద్రారెడ్డీ వెళ్ళబోతూ] అన్నట్టు వాసూ! నూటయిర్వై

బస్తాలు ఉండాలనికదూ?...

ఆడదానికంఠం: [అతినీరసంగా]

అమ్మా, ఆకలి; పట్టెడు కబళం పెట్టించండితల్లీ! కడుపు మండి పోతోంది తల్లీ!

[తలుపు కొట్టిన చప్పుడు, వెంటనే తగాయిదాపడుతూన్న గొంతులు. తలుపు తోసుకొని తెరవబడుతుంది. టాంగావాలా, సోల్జరు ప్రవేశిస్తారు టాంగావాలా యువకుడు; ముఖంలో పిరికితనం, ఆత్రుతా, బాధా స్పష్టంగా కనిపిస్తాయి. ముఖంమీద పడుతూన్న జుట్టు. మాసిన షరాయీ, షర్టు. మెడలో తావీజు; చేతిలో చిన్న కొరడా.

సోల్జర్ ఒకప్పుడు అందమైన, మాసిన యూనీఫారంతో నిశ్చలంగా, నిండుగా కన్పిస్తాడు. ఒకమాదిరి పొడుగు. ముఖం పాలిపోయి ఉంటుంది. సున్నితమైన స్వభావం. కష్టాలు జీర్ణించిన కుటుంబంలోంచి వచ్చినట్టు చరిత్ర సాక్ష్యం. అతని కళ్లలో, కదలికలో దుఃఖము అలసటా కన్పిస్తాయి. స్ఫుటంగా, అందంగా--నీటుగా పాలిష్ చేసిన మిలటరీ బూట్స్ వేసుకొన్నాడు]

సోల్జర్:

ఇదుగో, తీసుకుపో. ఈ ప్రపంచంలో నా దగ్గర మిగిలిన ఆఖరి రూపాయికూడా నీచేతుల్లో పెట్టేస్తున్నా.

టాంగావాలా:

అలా వొప్పదయ్యా. అద్దె పూర్తిగా ఇచ్చేయాలి.

సోల్జర్:

నీకిచ్చిందాంతో నువ్వు తృప్తిపడక తప్పదురా, దోస్త్!

టాంగావాలా: [మంటగా]

అలా వీల్లేదని చెప్తుంటే! నా అద్దె ముందుపడేసి మరీ మాటాడు.

సోల్జర్:

ఏంచెయ్యమంటావ్! తప్పదు మరి.

టాంగావాలా:

ముందుగా చెప్పంటే నిన్ను తీసుకురాకపోదునే!

సోల్జర్:

అందుకేనోయ్ నాయనా, ముందుగా నీతో చెప్పకపోత. మనం బయలుదేరే ముందే నీచేతికి కొంతిచ్చేనుగా. పూర్తిగా ముందే యిచ్చేశాననుకో. సకం దారిలో వదలేసి ఉండేవాడివి. దారీ తెన్నూ తెలియక ఎంత అవస్థపడుండేవాణ్ణో. నాలాంటి జబ్బుమనిషి పదిమైళ్ళ దూరం నడచి రాగలడా? దేవుణ్ణి కూడా ఈరోజుల్లో నమ్మటం కష్టం—అల్లాంటప్పుడు టాంగావాలాని. [లోపలికి జరుగుతాడు]

టాంగావాలా: [పెంకితనంగా--తలుపు మూసేస్తూ]

మిగాతా అద్దె ఇస్తే నేగాని వల్లగాదు. నా డబ్బు పూర్తిగా చేతిలో పడేస్తే నేగాని బిన్నికక్కణ్ణుంచి కదల్నివ్వను. తెలిసిందా?

సోల్జర్:

అలాగేలే. [క్షణం విరామం] అన్నట్టు వెనక్కి వెళ్ళిపోతున్నావా?

టాంగావాలా:

అఁ.

సోల్జర్:

అయితే నన్నుకూడా తీసుకుపో.

టాంగావాలా:

అద్దిమా ఉమంటావయ్యా?

సోల్జర్:

దోస్త్! నువ్వెలాగూ నాతో ఉండిపోవాలని నిశ్చయం చేసుకొన్నావుగదా, ఎంతసేపైనా సరే! కుక్కా పిల్లి

తగవులాడు కొంటూన్నట్టు మనిద్దరం కయ్యి బొయ్యి మంటూ ఇక్కడే పడుండేకంటే నన్ను నీతో తీసుకుపో వటమే మంచిది. నాకు కాలక్షేపం కావటం ఎలాచెప్పూ?

టాంగావాలా: [కోపంతో మండిపోతూ]

బలే నాటకంగా ఉంది! ఒక్క పైసా ఇవ్వకుండా వెట్టి చాకిరీ చేస్తూ కూచోడానికి, ఇక్కడ తేరగా ఉన్నానను కొన్నావా? అలాగే చూస్తూండు; నేను కుక్కనౌతాను, నువ్వు పిల్లివాడుగాని. ఇదిగో సరిగా విను, నాకివ్వాల్సిన అద్దె ఇస్తేనే ఇచ్చావ్. లేకపోతే ఒంటిమీద చొక్కా కూడా మిగల్దు, తెల్సా?

సోల్జర్:

పేరే ఖూనీ చెయ్యక్కర్లేదు నన్ను...అరే, మేరా దోస్త్! ఇంత చలిలో గజ గజా వణికిపోతూంటే చొక్కా కూడా వలుచుకుంటూ నవటం బాగుందానీకు?—ఇంత చలిలో పళ్లు గట్టకరుచుకుపోతున్నాయే...ఎముకల్ని తినేస్తోంది చలి. చొక్కా విప్పించేయటం న్యాయంగా వుందంటావా?

టాంగావాలా:

మరి నాగుర్రం సంగతి? దానికి తిండెవడు పెడతాడయ్యా? టాంగా బాగుచేయించు కోవాలంటే ఎంత ఖర్చవుతుందో తెలుసా?

సోల్జర్: [టాంగావాలా వైపు తిరిగి]

అది కాదోయ్, నాయనా! ఖూనీ...గుర్రానికి తిండి పెట్ట డం—టాంగా బాగుచేయించటం—ఆ విషయంకాదు, నేనం టూంట!

టాంగావాలా: [ఉద్రేకంతో సోల్జర్ మీదికొచ్చి]

నాకు పెళ్ళామూ పిల్లలూ ఉన్నారు తెలుసా? వాళ్ళకు తిండెవడు పెడతాడు, నీతాత? [కోపంతో] నా పిల్లలు కడుపు మాడి ఛస్తూంటే నన్ను దగా చేసి తీసుకొచ్చినందుకు నిన్ను ఖూనీ చేసినా పాపం లేదు.

సోల్జర్:

సరే—దానికేంగాని, కావలిస్తే నా జేబులన్నీ సోదా చేస్కో! తిండి లేక నీపెళ్ళాం పిల్లలు మాడిపోతూంటే నీకివ్వకుండా ఎలా వుంటాను చెప్పు!. నాదగ్గర డబ్బు లేదంటే నమ్మాలి నువ్వు. అయినా నారుపోసినవాడు నీరు పొయ్యడూ? నీపిల్లలకు లోటేమిటి? [టాంగావాలా మోటుగా సోల్జర్ జేబులు తడుముతాడు. కాని ఏమీ దొరకదు--రెండు నలిగిపోయిన సిగరెట్లు తప్ప] ఏం, డబ్బుందా!

టాంగావాలా [చప్పున ఒక సిగరెట్ సోల్జర్ మీద విసిరి, కోపంగా] ఊహుఁ. లేకపోతే? [సోల్జర్ వేసుకొన్న అందమైన బూట్స్‌మీదికి దృష్టి మళ్లుతుంది] పోనీ ఇవిచ్చేయ్. అమ్ముకుంటే నాలుగు డబ్బులేనా వస్తాయి.

సోల్జర్:

దేఖో భాయీ! ఈ బూట్స్ సామాన్యమైన వనుకున్నావేంటి? అమెరికానుంచి ఇండియన్ డొమినియన్ ప్రభుత్వం తెప్పించింది. ఎంత ఖరీదో తెలుసా?

టాంగావాలా:

ఊహుఁ.

సోల్జర్:

హుషియార్ భాయీ! ప్రమాదం వుంది. ఈ బూట్స్‌మీద శాపం వుంది. ఎవ్డైనా సరే వీటిని తొడుక్కున్నాడంటే చాలు, తల్లీ, పిల్లా, అన్న విమర్శ లేకుండా ఘోరకృ

త్యాలకు సంసిద్ధమౌతాడు. చూడ్డంలేదూ ఇంటా బైటా?

టాంగావాలా:

శాపాలూ గీపాలూ జాంతానై. నే నీ బూట్లని సింగారించుకు తిరగాలని కాదు. ఎవరికన్నా అమ్ముకొంటే, నాలుగు డబ్బులొస్తే, కడుపు మంటతో ప్రాణం కొడిగట్టిన ఆడదాని కింత గంజైనా పొయ్యగలుగుతాను.

సోల్జర్: [జాలిగా నిట్టూర్చి]

పాపం!

టాంగావాలా:

మరయితే త్వరగా ఇచ్చేయ్. ఇంకొక్క క్షణంకూడా ఇక్కడుండను. ఈ చలికి గుఱ్ఱంకూడా చచ్చేలా ఉంది. అబ్బో ఎంత రాత్రియిపోయిందో! చాలా దూరం పోవాలికూడాను.

సోల్జర్:

నే నింకా ఎంత దూరం ప్రయాణం చెయ్యాలో తెలుసా? నువ్వూ నీ గుఱ్ఱం వెళ్ళవలసిన దానికంటే ఎంతో దూరం...అంతవరకూ కొంచెం ఆగాలి మరి.

టాంగావాలా:

ఇంకెంతసేపు ఆగమంటావ్?

సోల్జర్: [సాలోచనగా తలవంచి]

నేను చచ్చిపోయేవరకూ...

టాంగావాలా:

ఈలోపున ఎంతమందిని చంపుతావో! మమ్మల్నందర్నీ సాగనంపేవరకూ నువ్వు చచ్చేటట్టు లేవు.

సోల్జర్:

భయం లేదు దోస్త్! ఆట్టేసేపు ఉండక్కర్లేదు. తెల్లవారకుండానే ఈ హోటల్లో చచ్చి పడుంటాను. తరువాత నువ్వే తీసుకోందువు గానిలే ఈ బూట్సు.

టాంగావాలా:

అవునులే. కడుపు మాడుతూంటే ఆగకేం జేస్తాం!

[ప్లేటులో చంద్రారెడ్డీ, వాసూ తినగా మిగిలిన చపాతీ వగైరా కన్పిస్తాయి. చప్పున పరుగెత్తి ఆశగా నోట్లో కుక్కుకొంటాడు టాంగావాలా. సోల్జర్ నేలమీద కూర్చుని గోడకు జార్లబడి, బూటుకాళ్ళని దూరంగా చాపుతాడు; టాంగావాలా కేసి దృష్టి సారించి]

సోల్జర్:

ఇంకేం. తిండానికేదో దొరికినట్టుంది.

టాంగావాలా: [నవ్వుతూ]

ఊఁ.

సోల్జర్:

నాకు కొంచెమైనా పెట్టకుండా తినేస్తున్నావే.

టాంగావాలా:

నీకూడా పెట్టడానికేముందిలే ఇక్కడ.

సోల్జర్:

ఆకలితో చస్తున్నాను; కొంచెం పెడుదూ...

టాంగావాలా:

చస్తున్నవాడికి తిండెందుకులే... [ఒక రొట్టెముక్క తీసి జాలిగా]

పోనీ నువ్వూ తిను.

[టాంగావాలా రొట్టెముక్కను సోల్జర్ కిస్తాడు. తినకుండా పక్కన పెట్టేస్తాడు. చంద్రారెడ్డి టేబిల్ మీద విడిచి వెళ్లిన సిగరెట్ టిన్ సోల్జరికి ఇస్తూ తను కొన్ని సిగరెట్లు తీసుకొంటాడు టాంగావాలా. సోల్జర్ సిగరెట్ తీసి తేచి కాలుస్తూ]

సోల్జర్:

నిజమే చచ్చేవాడికి తిండెందుకు? ఇలాంటి పరిస్థితుల్లో చావటమే ఉత్తమం. నా లాంటివాళ్లు అదే కోరుకోవాలి. జీవితం రోజు రోజుకీ పాతరాతి యుగం కేసి వెళ్ళిపోతూన్న ఈ దశలో కవులుగా తత్వవేత్తలుగా రోజుల్ని బట్టి మారటానికి ప్రయత్నించరు. ఏదో భవిష్యత్తు ఉందని వాళ్ళ వెర్రి నమ్మకం. వాస్తవాన్ని ఒప్పుకోలేరు. నా పరిస్థితి చూడు. నేను కొంచెం కవిని, కొంచెం తత్వవేత్తని; వాస్తవాన్ని అర్థంచేసుకొంటున్నాను. రాతియుగపు జీవితమిది. అసహ్యించుకోవలసిన జీవితమిది. కఠోరమైన బూట్ల యుగం—మానవ రక్తంతో తడిసిన బూట్ల యుగం ఇది. ఈ బూట్లను చూచి ఏమిటో అనుకుంటున్నావు నీవు. అమాయికులైన ప్రజలు వాడవలసిన బూట్లు కావివి—మనుష్యుల గుండెల మీదనుంచి నడిచిన రక్తపు బూట్లు—మిలటరీబూట్లు!

కాలేజీలో చదువుకొనేవాడిని. పాత ప్రభువులు ఇది నా పవిత్ర కర్తవ్యమని ఆహ్వానించారు. నమ్మాను. మిలటరీలో చేరాను. 'జపాన్ ఫాసిస్టురాక్షసుల నెదుర్కొని పోరాడుతున్న వీరుడు' అన్నారు; నావీపు చరిచారు. నన్నుత్సాహపరిచారు. తొడుక్కొన్న బూట్లు వొదల్లేదు. యుద్ధం చేశాను. చంపాను; కాని చావలేదు. పవిత్రమైన యుద్ధం! ముగిసిపోయింది. జీవితం విసిగిపోయింది. శలవిచ్చారు. తరువాత దేశానికీ నాకూ కొత్తప్రభువు లేర్పడ్డారు మళ్లీ అవే మాటలు-పవిత్రయుద్ధం...నీకర్తవ్యం.. కాని శత్రువు పాతవాడు మాత్రం కాదు. తెలుసుకో

న్నాను. నా బూట్ల పని పూర్తి కాలేదు. ఆపదలు తప్పా లేదు. 'ఇంటా బైటా శత్రువులు విజృంభిస్తున్నారు. 'ఛలో కాశ్మీర్! ధర్మయుద్ధం చెయ్!' అన్నారు. మన కొత్త ప్రభువులకోసం ధర్మయుద్ధం చేశాను. తరువాత... "మార్చ్ టు హైదరాబాద్" అన్నారు. 'ఛలో, నల్గొండ' అన్నారు...ఎక్కడికి వెళ్ళమంటే అక్కడికి వెళ్ళాను. ఎవళ్ళని చంపమంటే వాళ్ళని చంపాను. రైతుల్నీ కూలీల్నీ అందర్నీ చంపాను. టాంగావాలాల్ని కూడా చంపాను. [టాంగావాలాని క్రీగంటితో చూస్తాడు. టాంగావాలా తుళ్ళిపడి బూట్లనుంచి సోల్జర్ ముఖానికి తన చూపుల్ని ప్రసరింప చేస్తాడు.] నిన్ను కాదనుకో! నా ప్రభువులకోసం, విమానాలకోసం, భవనాలకోసం, దర్జాలకోసం...ఎన్ని యుద్ధాలు చేశాను! ఎన్ని కాకుల్ని చంపాను! ఎన్ని గద్దల్ని పెంచాను! ఎన్ని తెల్ల ఏనుగుల్ని మేపాను...ఏం చేస్తేనేంలే! అదంతా పాతకథ. నాకు కొంచెం రోగం రాగానే వాళ్ళకెందుకూ పనికిరాకుండా పోయాను. పదిరోజులయింది. సర్వీసునుంచి 'డిస్‌చార్జి' చేశారు. అప్పుడనుకొన్నాను: "బ్రతుకు జీవుడా! ఈదిక్కుమాలిన బూట్లనుంచి బైటపడ్డానులే; ఆనందంగా ఉండగలను" అని. కాని ఎంత మోసం! అదంతా వట్టి భ్రమ! సర్వీసు వొదిలేసి పదిరోజులైనా కాలేదా, దేశభ్రష్టుడనై ఎక్కడో ద్వీపాంతరవాస శిక్ష అనుభవిస్తోన్నట్టుగాఉంది నా బ్రతుకు. ఏవో బరువులు నన్ను క్రిందికి దీస్తున్నాయ్. వింతపరిమంచపు పాతజ్ఞాపకాలు వేధిస్తున్నాయ్. ఎక్కడికి తిరగాలో ఎక్కడికి వెళ్ళాలో తెలియదు. గతకాలంలోని నా మానవజీవితాన్ని జ్ఞాపకం

తెచ్చుకోడానికి ప్రయత్నించాను. సాధ్యం కాలేదు. 'లెఫ్ట్ రైట్-మార్చ్-రైటబౌట్టర్న్' ఇవే మాటలు, ఇవే పాటలు. మానవ జీవితం తాలూకు మాటలు మరచిపోయాను. కాలేజీ జీవితంలోని రాత్రుల్ని, అక్షరాల్ని, దస్తూరీని సైతం మరచిపోయాను. గత కాలపు కలలు- [కళ్ళు సగం మూస్తూ] గుర్తు పట్టలేను. ముందుకు సాగిపోతున్న, నీచంగా చప్పుడు చేస్తున్న బూట్లు మాత్రమే నా గుండెల్లో ప్రతిధ్వనిస్తున్నాయ్. చంపాలి, చంపాలి-యుద్ధం- బీభత్సం-మరణం-అంతే! ఇతర విషయాలకు నా హృదయంలో తావు లేదు. [ఏదో జ్ఞాపకం రాగానే ముఖం విచారంతో బాధగా మారుతుంది. బూట్లతో ప్రక్క కాళ్ళని దగ్గరగా ముడుచుకొని మోకాళ్ళమీద తల ఆనుకొంటాడు.] నన్ను నేను మార్చుకొన్నాను ... తరువాత తెలుసుకొన్నాను. ఈ దిక్కుమాలిన బూట్లు నన్ను వదలిపెట్టలేదు. నా కాళ్ళను అంటిపెట్టుకొనే ఉన్నాయి. వేరే జోళ్ళు ఎలా సరిపోతాయి, చెప్పు-ఈబూట్లకే అలవాటుపడి, మెలికలుతిరిగి, కాయలు కాసిన నా పాదాలికి? ధీమాగా నడిచి వెళ్ళిపోతున్న మార్గంనుంచి వెనక్కి తిరగటం మానవ స్వభావానికి వ్యతిరేకం భాయీ! తప్పదు. చచ్చినా బ్రతికినా జీవితం ఒక్కలా వెళ్ళాలి. అంతవరకూ ఈబూట్లునావి. నే నీబూట్లకి బానిసను. కాబట్టి-ఈ రాత్రి-ఈగదిలోనే నాకు ప్రియమైన మృత్యువుతో నా ఆశలన్నీ స్థిరపడతాయ్. [లోపలి జేబులో భద్రంగా దాచుకొన్న చిన్న సీసా బైటకుతీస్తాడు.] చూస్తున్నావా? యీ పౌడర్-కొంచెం తీసుకొన్నానా! అనంతమైన ఆశల్లోకి ప్రయాణం సాగిస్తాను. దుర్భరమైన శాపాల్ని శాశ్వతంగా పరిష్కరిస్తాను... బూట్స్!

టాంగావాలా: [పెద్ద తుఫానులో ప్రయాణం సాగించినట్టుగా చలించిపోతాడు.]

బూట్లు!

[పై సోల్జర్ మాటలన్నీ మెల్లగా మందస్థాయిలోంచి సాంస్కృతికమైన కంఠ ధ్వనిలోకి శ్రుతి మారుతూ వినిపిస్తాయి. జీవితమంతా సంపూర్ణమైన వ్యక్తి మాటలవి. జీవితపథంలోని ఆఖరి ఘడియవరకూ ఆ వ్యక్తి నా బూట్లు మోసుకుపోయాయి. అంతకన్నా జరిగిందేమీ లేదు. టాంగావాలా, హోటలు యజమానీ, వంటవాడూ కూడా ఆ సమాజంలోని నిరర్థకమైన వ్యక్తుల్లాగ తమ తమ లోకాలలో నిష్ఫలంగా కొట్టుమిట్టాడుతూ సంచరిస్తుంటారు. ఎవరిమటుకువారు పాత్రలన్నీ వాతావరణంనుంచి అంతరంగికంగా విడివడ్డానికి చేస్తున్న ప్రయత్నం స్పష్టంగా కనిపిస్తుంది. ఒకరితో ఒకరికి ఈషన్మాత్రమూ సంబంధం లేనట్టుగా ప్రతి ఒకడూ అంతర్ముఖుడౌతుంటాడు. భౌతిక ప్రపంచానికి దూరమై పోయే పలవరింతలగొంతులు; తేలిపోతున్న అడుగులు; వ్యక్తిగతమైన గౌరవం, హుందా ప్రతిఒక్కరి తూలుతున్న నడకలోనూ వ్యక్తమౌతుంటాయి. పైన సోల్జర్ దీర్ఘంగా మాట్లాడుతున్నప్పుడు టాంగావాలా ఆశ్చర్యచకితుడై తెలుగైనప్పటికీ ఆభాష అర్థం కానట్టు కళ్లు తేలవేస్తూ ముఖకవళికలు మారుస్తుంటాడు. తనకు ఆర్థికమైన ఆశలు కొలుపుతూ భ్రమ కల్పించే ఆ బూట్లనుంచి కళ్ళు తప్పించుకోలేడు. భయపడుతున్న చూపులతో బూట్లవైపు చూస్తుంటాడు. సోల్జర్ ఉద్వేగంగా లేచి స్మృతిపథంలోని కర్తవ్యమేదో తరుముతున్నట్లు చిత్తరగా చూస్తూ వెనక్కీ ముందుకీ తచ్చాడతాడు.]

సోల్జర్:

ఓహ్! ఏడీ? హోటల్ యజమాని ఎక్కడున్నాడు? వింతగా వుందే! అతని అనుమతి లేకుండా అతని గదిలో చొచ్చిపోవటం భావ్యం కాదనుకొంటాను. ఆలస్యమైపోతోంది.. పాపం నీ స్థితి చూస్తూంటే చాలా జాలేస్తోంది నాకు. నా బూట్లకోసం ఉండిపోయావు కూడాను.

[బయట భయంకరంగా దీర్ఘంగా సాగుతున్న వింత వింత ధ్వనులు.

క్షణం నిశ్శబ్దం. ఎవరో చేతులు హోటల్ వీధి తలుపుని కఠినంగా గుద్దిన చప్పుడు. క్షణం నిశ్శబ్దం. ధైర్యంగా సాగుతున్న ప్రజల కోలాహలం...క్షణం నిశ్శబ్దం. చలిలో గుర్రం భయంకరంగా సకిలించిన శబ్దం...క్షణం నిశ్శబ్దం. లోహానికి లోహం ఢీకొన్న కర్కశధ్వనులు...క్షణం నిశ్శబ్దం. గుడ్లగూబ అరిచి ఎగిరిపోతున్న రెక్కల టపటపలు...క్షణం నిశ్శబ్దం. ఇద్దరూ మాట్లాడకుండా నిర్జీవంగా కొంతసేపు కూర్చుండిపోతారు.]

సోల్జర్: [ఆందోళనగా]

ఎవరది?...లోపలికి రండి![జవాబు లేదు] లోపలికి రావోయ్-నిన్నే! [గట్టిగా అంటాడు. కాని సమాధానం లేదు] లోపలికి రావయ్యా, ఎవరోనూ! [నిశ్శబ్దం] మృత్యువు...[తాపీగా] తడుతున్నది మృత్యువు?

టాంగావాలా: [భయంతో తృళ్ళిపడి కుర్చీలోంచి లేస్తాడు] బాబోయ్! మృత్యువే!

సోల్జర్: [నిష్పూచీగా నవ్వుతూ]

చూడు భాయీ! మృత్యువు నా కోసమే వచ్చింది. [కొంచెమాగి] కాస్త నీవెళ్ళి తలుపు తీస్తావా?

టాంగావాలా: [బిగుసుకు పోయినట్లు నుంచుంటాడు తన లోపలి భయాన్ని ఎంత దాచాలని ప్రయత్నించినా ముఖంలో కన్పిస్తూనే వుంటుంది. మెల్లగా ఎడమవైపుకు నడిచి] ఇక్కడనుంచి మనం బైటకు పోవటం మంచిది.

సోల్జర్:

భయపడకు దోస్త్! నా బూట్లు విప్పేయడానికి వచ్చింది మృత్యువు. అంతే...

[ఠీవిగా మెల్లగా నడుస్తాడు సోల్జర్. ఆత్మ విశ్వాసంతో అటూ ఇటూ పచార్లుచేస్తాడు.కిటికీలోంచి అవతలికిచూస్తాడు. బైట-గుడ్డివెన్నెలకీనీడలు]

ఇక్కడేమీలేదే! [అర్థమైనట్టు నవ్వుతాడు] మృత్యుదేవత...

తలుపుతట్టి, చిన్నపిల్లలాగ దాక్కొని తమాషా చేస్తోంది. భాయీ, మృత్యులీల ... [స్వప్నంలోవలె నవ్వుతాడు వచ్చి కుర్చీలో కూలబడతాడు]

[బైట-ముష్టివాళ్ళ గొంతులు: 'బాబూ ఆకలి'...'అమ్మా ఆకలి'...'ఆకలితో చచ్చేవాళ్ళకు ఒక అన్నంముద్ద'...క్షణం నిశ్శబ్దం. సిపాయీల కవాతు బూట్ల చప్పుడు. క్షణం నిశ్శబ్దం. కలవరం పొందిన జనుల ఆర్తనాదాలు. క్షణం నిశ్శబ్దం. 'ఢామ్'అని పేలిన తుపాకీ శబ్దం—భీకరమైన అరుపు—కుప్పలా కూలిన శబ్దం. సోల్జర్, టాంగావాలాల ముఖాలలో భీభత్సం ద్యోతకమౌతుంది.]

టాంగావాలా:

చూడు ఆ దేవిడీలో!

సోల్జర్: [కళ్లు మూసుకొని ఆలోచనగా]

బూట్స్! బూట్స్! బూట్స్!

టాంగావాలా: [భయంతో వణికిపోతూ ఆత్రంగా]

ఇక్కడ్నించి మనం వెంటనే వెళ్ళిపోవాలి.

సోల్జర్: [ఏమీ వినిపించుకోనట్టు కళ్లు మూసుకొని]

బూట్స్! బూట్స్! బూట్స్!

టాంగావాలా: [భయంతో వ్యాకులపడిపోతూ సోల్జర్ దగ్గరకి వస్తూ అతని భుజంమీద చెయ్యివేసి ఊపుతూ]

ఆగాడేమిటో చూడమంటూంటే!

సోల్జర్: [హఠాత్తుగా మెలకువ వచ్చినట్టు] అంత భయపడుతున్నావేమిటి భాయీ? [హుందాగా లేచి వెళ్లి తలుపు తెరుస్తాడు. నడుం వంచి బైటలోకి చూస్తాడు తలుపు పట్టుకొని నుంచుంటాడు తూలుతూ. తెరిచిన తలుపుమీద పెద్ద రక్తపు మరక కన్పిస్తుంది. ముందుగా దాన్ని టాంగావాలా చూస్తాడు. భయంతో కళ్లు పెద్దవి చేస్తూ]

టాంగావాలా:

చూడు—తలుపుమీద రక్తపు మరక!

సోల్జర్: [చప్పున తలుపును వదిలేస్తాడు పక్కకు తప్పుకొని] రక్తం! [బాధగా కళ్ళు మూసుకొంటాడు.]

టాంగావాలా:

చూడు ఎలా కాల్చి చంపేస్తున్నారో పిశాచ ముండా కొడుకులు!

సోల్జర్: [తమాయించుకొంటూ ఒరిగి మెట్లకిందికి చూస్తాడు. బాధగా ముఖం పెట్టి తలుపులు వేస్తాడు; వచ్చి కుర్చీలో కూర్చుంటాడు. టేబుల్ మీద మోచేతులాని అరిచేతుల్లో తల పెట్టుకొంటాడు. కళ్లు మూసుకొని సాలోచనగా] బూట్స్! బూట్స్! బూట్స్!

టాంగావాలా:

కిరాతకముండాకొడుకులు!

సోల్జర్:

నిజం దోస్త్! నీవు చెప్పింది నిజం! ఇంతకంటే క్రూరులు మరొకరుండరు. ఇంతకీ—క్రూరత్వానికి కారణం? [క్రింద నేలని బూట్స్‌తో బలంగా తన్ని.] బూట్స్—మిలటరీ బూట్స్! గోదాములూ, పంటపొలాలూ తొక్కుకొంటూ దేశమంతటా వెళ్ళిపోతున్న బూట్లు. సున్నితమైన మానవ హృదయాలమీదనుంచి నడుస్తున్న బూట్లు...నదులూ సెలయేళ్ళు అన్నీ దాటుతూ అపవిత్రం చేస్తున్న బూట్లు—దయా కరుణా ఎరగని బూట్లు...తమ్ము ధరించిన మనుష్యుల్ని క్రూర మృగాలుగా తయారుచేసే బూట్లు... రైతులూ కూలీలూ అన్నమాటేమిటి? నిన్నూ నన్నూ అందర్నీ తొక్కేసుకు పోతాయి. నల్లుల్లా నలిపేస్తాయ్. పిల్లల కన్నీళ్ళతో స్త్రీల మానాభిమానాలతో తడిసి మెరుస్తున్న బూట్లు... చూడు, ఈ బూటుమడమలకి అంటుకొన్న రక్తపు మరకలు ఇంకా పోనేలేదు. [విసురుగా కాళ్లు పైకెత్తి బూట్స్ చూపిస్తాడు.]

టాంగావాలా:

ప్రభువులిచ్చిన బూట్లూ ఇవి?

సోల్జర్:

ఔను—ప్రభులనే వాళ్ళందరికీ ఒక్కలాగే సరిపోతయ్. పదిరోజులక్రితం నేనూ ఒక ప్రభువునే! ఐతే ఒక్కటే భేదం. వీటి నాశ్రయించుకొని ఎప్పుడూ సుఖపడలేదు నేను. అసంతృప్తీ, బాధా, విచారం ఎప్పుడూ నన్ను విడిచిపెట్టలేదు.

[తన అనుభవంలోని భీభత్స దృశ్యాలన్నీ చప్పున జ్ఞాపకం వచ్చినట్టు చేతులతో కళ్ళు మూసుకొంటాడు. ఒక్కసారిగా కళ్ళు తెరచి తన చేతులు చూసుకొంటాడు. దిగులుపడి కుర్చీవీపుమీద తల వాలుస్తాడు. లోపల చంద్రారెడ్డీ వాసుల గొంతుకలు పెద్దగా కోపంతో హెచ్చరించుకొంటున్నట్టు విన్పిస్తాయి. మాటల శబ్దం వినగానే టాంగావాలా ముందుకు వచ్చి కుర్చీలో కూలబడతాడు. చంద్రారెడ్డీ, వాసూ కుడివైపు ద్వారం నుంచి ఒకరి వెనక ఒకరు మెల్లగా అడుగులు వేస్తూ ప్రవేశిస్తారు. సోల్జర్నీ, టాంగావాలాని చూచి తొట్రుపడతారు. సగం కాళీ అయిపోయిన తన సిగరెట్ టిన్ కేసీ--సోల్జర్, టాంగావాలాల ముఖాలకేసి వింతగా కోపంగా చూస్తాడు చంద్రారెడ్డి. సోల్జరూ, టాంగావాలా అమాయకంగా చూస్తారు.]

చంద్రారెడ్డి:

హేఁ! ఏంచేస్తున్నారిక్కడ?

సోల్జర్:

ఈ రాత్రికి బసకోసం వచ్చాను.

చంద్రారెడ్డి:

లోపలికెలా వచ్చారు?

సోల్జర్: [తాపీగా]

తలుపు తట్టాను. ఎవ్వరూ పలకలేదు. గట్టిగా తోశాను.

వచ్చేసింది.

చంద్రారెడ్డి: [వాసుతో]

తలుపులు తాళం వేశావన్నావే?

వాసు: [నిర్లక్ష్యంగా]

ఔను—తాళం వేశాను.

చంద్రారెడ్డి:

వెధవబద్మాష్లు. నన్ను మోసం చేద్దామనే...బద్మాష్!

[కోపంతో చేతు లెత్తి కొట్టబోతాడు]

వాసు:

ఆగు ఆక్కడికి - అనవసరంగా చెయ్యి చేసుకొన్నావంటే మాటదక్కదు.

చంద్రారెడ్డి:

మన బలా బలాలు తరువాత చూపించుకొందాంలే!

సోల్జర్:

నా ప్రార్థన వినండి — నాగురించి మీరిద్దరూ పోట్లాడు కోడం దేనికి?

చంద్రారెడ్డి:

వాడొక చవట వెధవలెండి! విశ్వాసంలేని కుక్క! అందలం మీంద ఎక్కించి...ఆదరిస్తుంటే...

వాసు: [నిర్లక్ష్యంగా]

ఒహ్హాం! నీఆదరంవల్లే ఇలా తయారయ్యాను ... నోరుఖాళీ చేసుకోకు.

సోల్జర్: [ఇద్దరి మధ్యకూవస్తూ]

నావల్ల మధ్యన మీరిద్దరూ దెబ్బలాడుకోటం ఎందుకయ్యా! మీ సంగతిచూస్తే చాలా విచారంగా ఉంది. నాకర్తవ్యం

కూడా పూర్తి కావచ్చింది. ఈ రాత్రికి మీ హోటల్‌లో గడుపుదామని. ముఖ్యంగా చక్కని పరుపులూ అవీ ఉన్నాయిగా. వండుకోటానికీ తినటానికీ ఏమీ లేకపోతే దుప్పటి ముసుగెట్టి ముడిచిపెట్టుకు పడుకోటం చాలా ఉత్తమం. మనుష్యులు వస్తారు, పోతారు – ఈ హోటల్ మాత్రం ఇలాగే నడుస్తుంది. బ్రతికుండగా మనకి సుఖాన్నిచ్చే మంచం, పరుపూ లభ్యమైనపుడు చచ్చిపోవటం కంటే మానవుడికి ఇంకేం కావాలి? చాలా చిన్న కోర్కె. నా జీవితయాత్రలో ఆఖరి మజిలీ వరకూ నన్నీ బూట్లు మోసుకువచ్చాయ్. ఇంకేం కావాలి?

[పంగ గానాలా మధ్యకువస్తాడు]

చంద్రారెడ్డి:

నీకేమైనా మతిపోయిందా?

సోల్జర్: [మెల్లగా నవ్వుతూ]

నాకు కాదు. ప్రపంచానికే మతిపోయింది. సాధ్యమైనంత త్వరగా—ఆశలతో మత్తెక్కిన ఈ పిచ్చివాళ్ళ లోకంనుంచి అవతలికి పోదామని నా కోర్కె.

చంద్రారెడ్డి:

వీధులన్నీ శవాలతో నిండటం చాలక, నా హోటల్‌ని కూడా నింపుదామనా?

సోల్జర్:

నరాలు బిగుసుకుపోయి కొయ్యె పోవటానికి – కనీసం ఈ చిన్న సీసాలోని పౌడరూ, మెత్తని పరుపులూ కావాలి- ఏమంటావ్? ఇంత చలిలో బైట చావటం ఎంతకష్టం!

చంద్రారెడ్డి:

పోలీసులకు తెలిస్తే ఏం సమాధానం చెప్పుకోను?

సోల్జర్: [మెల్లగా వెళ్లి కుర్చీలో కూలబడుతూ గడ్డాన్ని చేతిమీద ఆనుకొని]

బూట్స్! బూట్స్! బూట్స్!

చంద్రారెడ్డి: [కంగారుగా]

ఏమిటా వాగుడు? నేనడిగేదానికి సమాధానం చెప్పక!

సోల్జర్: [మెల్లగా]

ఉండటానికి ఇల్లూ తినటానికి తిండీ లేని ఒక నిర్భాగ్యుడని చెబితేచాలు. [కుర్చీ వీపుకి జార్లబడి-తల నిరాశగా వేలాడేస్తాడు]

చంద్రారెడ్డి:

పోనీలే—నీ ఆఖరికోరిక కాదనకూడదు కాని ... ఒప్పుకుంటాగానే అనుకో. ఏమిస్తావేమిటి?

సోల్జర్:

ఔను. మరచిపోయాను. ఈ లోకంలో ప్రతిదానికీ డబ్బు చెల్లించాలి—చచ్చిపోడానికైనా సరే.

చంద్రారెడ్డి:

డబ్బు కాకపోతే ఎవరికి పట్టిందయ్యా నీగొడవ! వేదాంతం మాట్లాడతావేమిటి? సోల్జర్ లా ఉన్నావామాత్రం తెలీదూ?

సోల్జర్:

నావద్ద ఒక్క పైసాకూడా లేదు.

చంద్రారెడ్డి:

అయితే—త్వరగా దయచేయ్! అవతల చలిలో పడిచావు! [లేచి] పో, అవతలికి! [కోపంగా సోల్జర్ కేసి వెళుతూంటే వాసు అడ్డుకుంటాడు]

వాసు:

తగ్గవోయ్, తగ్గు; ప్రతి పెద్దమనిషి మీదకీ అలా తగూలాటకెడతావేమిటి?

చంద్రారెడ్డి:

పోరా అవతలికి!—మొహమాటానికి పోతే...

సోల్జర్:

నాం ఇష్టపడ్డు తీసుకోవచ్చు.

చంద్రారెడ్డి:

నిన్ను పాతేటప్పుడో...[బూట్స్ చూస్తాడు, ఆశగా ఆశ్చర్యంగా]
నీపాడుగుడ్డలు నాకెందుకులే—ఎలా సంపాదించావాబూట్లు?

సోల్జరు: [తల వనక్కి వాల్చి కళ్లు చేతులతో మూసుకొని మెల్లగా నవ్వుతూ అంటాడు]
మొట్టమొదట తెల్ల ప్రభువుల కాలంలో సంపాదించాను వాటిని.

చంద్రారెడ్డి:

ఏమీ అరిగినట్టు లేవే?

సోల్జరు: [నవ్వుతూ]
ఈ బూట్లకి అరగటం అంటూ లేదులే...

చంద్రారెడ్డి:

ఏమిటీ? అలాగా!

సోల్జరు:

ఇవి మిలటరీ బూట్సు—వీటికి చావులేదు.
[అంతా సోల్జర్ దగ్గరికి వస్తారు. చంద్రారెడ్డి బూట్స్‌ను శ్రద్ధగా పరీక్షగా చూస్తాడు]

చంద్రారెడ్డి:

అబ్బ! ఎంత అందమైన బూట్స్! [వాసు, చంద్రారెడ్డికి కుడివైపుగా తిరిగి వెనక్కి వస్తాడు] ఇంత చక్కని బూట్సు నా జన్మ మొత్తంమీద చూడలేదు!

[సోల్జర్ మెల్లగా మళ్ళీనవ్వుతాడు. టాంగావాలా ఆవేశంతో కంపిస్తాడు]

టాంగావాలా: [ఉద్రేకం హెచ్చుతున్న కంఠంతో]

నా బండికి అద్దివ్వలేదు. ఆబూట్లునావి. నాకిస్తానన్నాడు.

చంద్రారెడ్డి: [టాంగావాలాని లక్ష్యం చెయ్యకుండా సోల్జర్‌తో]

ఆ బూట్లు నాకిచ్చేసెయ్. నువ్వు సుఖంగా హాయిగా
ఇక్కడే కళ్లు మూసుకోవచ్చు.

టాంగావాలా: [ముందుకు వచ్చి]

ఇందాకే ఇచ్చేశాడు — ఆ బూట్లు నావి. వినపడ్డంలేదూ?
అవినావి!

చంద్రారెడ్డి: [కోపంగా అసహ్యంగా చూస్తూ తోసి]

నువ్వెవరు?

సోల్జర్:

ఇక్కడికి అతనే తీసుకువచ్చాడు నన్ను. పూర్తిగా అద్ది
వ్వటానికి ఏమీలేక పోయింది.

టాంగావాలా:

చెబ్బుతేవ్, ఈబూట్లు ఇచ్చేస్తానులే అన్నాడు.

చంద్రారెడ్డి: [టాంగావాలామీదికి వడిగావెళ్ళి చిరాగ్గా]

మా ఇద్దరిమధ్యా మంచితగువే వచ్చిందే! హేం! [సోల్జర్‌తో]
ఏమంటావ్, నువ్వే నిర్ణయించు.

సోల్జర్:

నేను—ఆబూట్లు అతనికి ఇస్తానన్నాను.

చంద్రారెడ్డి:

ఓహో! అలాగా?

సోల్జర్:

కాని అతనితో చెప్పాను— ఈ బూట్లమీద శాపం ఉందని.

టాంగావాలా: [కసురుగా]

ఆ శాపాలు నాకు లెక్కలేదని చెప్పాను కాదటయ్యా—

ఎన్నిసార్లు! ఆకల్తో నా పిల్లలు చచ్చిపోతే శాపంతగిలే చచ్చి పోయారను కొంటూనా ఏమిటి?

సోల్జర్:

ఇతను యువకుడు. పెళ్ళాన్నీ, పిల్లల్నీ పోషించాలట. ఇతని చిన్నకూతురు, పాపం, చావటానికి సిద్ధంగా ఉందట. శని దేవత నెత్తిమీద కూర్చుని భూమిలోకి తొక్కేస్తుంటే చూస్తూ ఎలా ఊరుకోగలం? కాని ఒకటి—ఆబూట్స్ అతను వేసుకోకూడదు.

టాంగావాలా: [కోపంగా]

ఆ వెధవబూట్లు నాకెందుకన్నా! వేసుకు నడ్చి తిరగటానికనుకొన్నావేంటి? బూట్లు కావలసిన వాళ్ళకివగో అద్ది చ్చేయుండన్నా పోతాను.

సోల్జర్: [దండాన్ని పట్టితో నిశ్చయంగా]

ఈ బూట్స్ మీకే సరిగా సరిపోతాయి—మీరే తీసుకోండి!

టాంగావాలా:

నా అద్దిడబ్బులు ఇలాపారేసి మరీచూట్లాడను. లేదా చీల్చి పారేస్తా.

[అంత కోపంతోటీ సోల్జర్ మీదికి ఉరకపోతాడు. వాసు అతన్ని తోసి వేస్తాడు]

వాసు:

దూరంగా ఉండు. ఆ పెద్దమనిషి జోలికి వెళ్ళేవా, జాగ్రత్త!

టాంగావాలా:

వీడా పెద్దమనిషి? హెఁ! అద్దెడబ్బులు ఎగ్గొట్టేసేవాడు!

వాసు:

ఈ సోల్జర్ మనల్ని కోరింది స్వల్పం. మనం తింటూన్న

అన్నం అడిగేడు ఏమన్నానా! అలా ఉండ నియ్యి, పాపం! లేకపోతే ఇక్కడ చాలా శవాలు పడేలా ఉన్నాయ్!

టాంగావాలా:

అహాఁ! మహా తీర్పు చెప్పొచ్చావే! ఇంతసేపూ ఆ బూట్లు గురించే ఉండిపోయాను. అక్కడ మంచులో తడిసి నాగుఱ్ఱం కొయ్యాయిపోతోంది. [తన స్థితికి తానే జాలిపడి గొంతుక కోపంగా మార్చుకొని] మీరంతా దొంగలూ, పిశాచాలూను. ఔను— అంతే మీరు! [త్వరగా తలుపు దగ్గరకు వెళ్ళి] మీ అందరికీ చావు మూడుకొస్తోంది లెండి. అనుభవిస్తారు! ఇదిగో. చూడండి— [తలుపు తెరిచి చిందిన రక్తపు మరక చూపిస్తాడు. పిచ్చిగా చూస్తూ సోల్జర్ పలవరింతలా— 'బూట్స్— బూట్స్— బూట్స్' అని గొణుక్కుంటాడు. టాంగావాలా చంద్రారెడ్డికేసి తిరిగి] కడుపు మాడిపోతున్న వాడి రక్తమిది— రెక్కల కష్టంతో డొక్కలు నింపుకొనేవాడి రక్తమిది. చచ్చేవాడి దగ్గర డబ్బుతీసుకొన్న రాక్షసివి నువ్వు. ప్రజలూరుకోరు— పగసాధిస్తారులే! తొందరపడకు! ఇహి—హి—హిం! నేను వెళ్ళిపోతున్నా, సుఖంగా పడుకోండి! [సోల్జర్ కేసి తిరిగి] ఏమండోయ్! వేదాంతకవిగారు! శలవుమరి! [టాంగావాలా వెళ్ళిపోతాడు. ఆ రక్తపు మరక చూస్తూ చంద్రారెడ్డి, వాసూ మాట లేనంతగా భయపడుతూ నిలబడతారు]

చంద్రారెడ్డి:

ఎవరి పనది?

వాసు: [అర్థోక్తిగా]

నువ్వు మాడ్చి చంపావు—వాళ్ళు కాల్చి చంపారు.

సోల్జర్: [చలించిపోతూ]

బూట్స్! బూట్స్! బూట్స్!

వాసు:

అబ్బో, వాళ్లు మరచిపోతారా?

[చంద్రారెడ్డి చురుగ్గా వెళ్ళి తలుపు ఫెడేలుమని వేసి తిరిగి వస్తాడు.]

చంద్రారెడ్డి:

ఈ తాటాకు చప్పుళ్ళకు నేను బెదరుతానా?

వాసు: [ఎడమగావచ్చి]

నువ్విక్కణ్ణుంచి అవతలికి ఫో ముందు!

చంద్రారెడ్డి:

ఏమిట్రా నీపొగరు? బైట చలిలో చావాలని ఉంటే నువ్వేపో. వచ్చేవాళ్ళెవరో రానీ—చూద్దాం.

[వాసు టేబిల్ మీద నిర్లక్ష్యంగా కూర్చుంటాడు. బైట సిపాయీల కదం]

సోల్జర్:

బూట్స్! బూట్స్! బూట్స్!

చంద్రారెడ్డి: [ప్రశ్నార్థకంగా చూస్తూ]

ఏయ్, సోల్జర్! నీబూట్ల సంగతి తేల్చావుకాదు.

సోల్జర్:

నే నిక్కడే ఉంటున్నానుగా!

చంద్రారెడ్డి:

ఒహోఁ.!

సోల్జర్:

మీహోటల్ మీద ఈరాత్రికి ముట్టడి జరిగితే మీ కేవిధంగానూ నేను ఉపయోగపడను.

[బైట నిస్సహాయంగా ఏడుపులూ, అరుపులూ దూరంగా వినిపిస్తాయి. రాను రాను దగ్గరౌతాయి. టాంగావాలా మతిపోయినట్టు ఏడుస్తూ ప్రవేశిస్తాడు.]

టాంగావాలా:

నా టాంగాని వాళ్ళు తోలుకుపోయేరు, బాబోయ్!

నా కింక దిక్కేంటి బాబోయ్!

చంద్రారెడ్డి:

అహాఁ! అహాఁహాఁ!

టాంగావాలా:

నా టాంగానీ, గుర్రాన్నీ ఎత్తుకుపోయారు బాబోయ్! దొంగ వెధవలు బాబోయ్!

[క్రింద కూలబడతాడు తల పీక్కుంటాడు. చంద్రారెడ్డి అంటున్న ఎత్తిపొడుపు మాటలు వినే స్థితిలో లేడు.]

చంద్రారెడ్డి: [తలుపు జేరవేస్తూ]

అహ్హాఁ హాఁ హాఁ! సుఖంగా పడుకోండి! అహాఁ! పగ సాధిస్తారులే! అహాఁ! [సోల్జర్ కేసి తిరిగి] వేదాంతం కక్కుతారూ! అహ్హాఁ హాఁ హాఁ!

టాంగావాలా:

అంతా వెతికేను. ఎక్కడా కన్పించలేదు. ఎలా పోయిందో తెలీదు... దిక్కుమాలిన పిశాచిగాళ్ళు... నా చిట్టితల్లి అక్కడ చచ్చిపోతోంది.

చంద్రారెడ్డి:

అహ్హాఁ హాఁ హాఁ...!

సోల్జర్: [కళ్ళు సగం మూసి]

బూట్స్! బూట్స్! బూట్స్!

టాంగావాలా:

నాకు శాపం తగిలింది. [కళ్ళు మెల్లగా కసిగా ఆ బూట్ కేసి తిప్పుతాడు] అదిగో ఆ పిశాచిబూట్లు—అవే నన్ను శపించాయ్. [సోల్జర్ మీదికి ఉరుకుతాడు. చంద్రారెడ్డి అతన్ని తోసివేస్తాడు.] నా అద్దె నాకిచ్చేయ్. లేకపోతే ఇక్కడే పడి చస్తాను.

చంద్రారెడ్డి:

చద్దువుగానిలే—అపుడే సమయం మించిపోలేదు. ముందు అతను—తరవాత నువ్వు. ఆతరవాత బూట్సు సంగతి తేలుస్తాను. కాని ముఖ్యమైన విషయం ఒకటుంది. నిజమే—కొంతమంది వెధవలికి నన్ను చూసినా, నా హోటల్ని చూసినా కన్నెర్రగావుంది. వొస్తే ఈరాత్రికే రావచ్చు—పాతకావేషాలు తీర్చుకొందుకు. వచ్చారా? రక్తపాతం తప్పదు. ఈ గొడవల్లో బ్రతికుండగానే నాకు సాయం చెయ్యండయ్యా!

టాంగావాలా: [వెదుకుతున్న కళ్ళతో చుట్టూ చూసి]

ఎలాగైనా ఈరాత్రి ఇంటికెళ్ళిపోవాలి. నాఅద్ది సంగతి త్వరగా తేల్చు. తేల్చకుండా బూట్లు ముట్టుకున్నావా...

చంద్రారెడ్డి:

సరేలే! [బీరువా తెరచి విస్కీసీసా, సోడాలూ, మూడు గ్లాసులూ తీస్తాడు] అయితే మనం ముగ్గురమే కదూ? ఒకటి—రెండూ—మూడు. [వెనకనున్న వాసుకేసి వెక్రిగంటితో చూస్తాడు]

వాసు: [వక్రమైన గొంతుతో]

ముగ్గురే—వాళ్ళు వందమంది—మీరు ముగ్గురు.

[ఒక పక్కగా నిలుచుని సోల్జర్ వాళ్ళ ముఖాల కదలికలు కనిపెడుతుంటాడు. అతని హృదయంలో ఈ హోటల్ మురికిగోడల్ని దాటిన, క్లేశమైన ఈబూట్లనుండి విముక్తి పొందిన, ఏవో మనఃక్షణాలు కనులుతున్నట్టు కల్పిస్తాయి. ఆఖరికి మాట్లాడతాడు. నిస్తేజంగా, ఏ కదలికా లేకుండా, సాఫీగా ఉంటాయి మాటలు. నిదానంగా, చేతులు వెనక్కి కట్టి నుంచుంటాడు. చిన్నగొంతుతో స్పష్టంగా సంస్కృతి తొణికిసలాడే కంఠంతో ఏదో మహాత్యాగం చెయ్యబోయే వానిలా మాట్లాడతాడు]

సోల్జర్:

బూట్స్! బూట్స్! బూట్స్! [క్షణమాగి] ఈబూట్లకి ఒక చరిత్ర

ఉంది భాయీ! ఆదికాలంలో రాయీ రప్పా కాలికి తగల
కుండా తోలుముక్కల్ని కట్టుకొన్నాం మనం. కాని ఇవేళ-
అందమైన నమూనాలతో, చక్కని పనితనంతో, మన
మంతా నిత్యమూ చూస్తున్న అనేక రకాల జోళ్ళు-ఈ
బూట్లుమాదిరిగానే లోపరహితంగా తయారుచేసుకొన్నాం.
ఐతే-ఇప్పుడు వాటి ప్రయోజనం మారింది. రాయీ
రప్పా నుంచి కాపాడుకోవటం ఒక్కటే కాదు-ముఖ్యంగా
శిశువుల స్త్రీల కన్నీటితో మన పాదాలు చెమ్మగిలకుండా
చూడాలి. ఇప్పుడు ఆ బూట్లు ధరించిన వ్యక్తి మెదడు
అనవసరంగా వింత వింత భావాలకి, తత్వాలకీ కొట్టుకు
పోకుండా కాపాడాలి. తాత్రిమహాముల్ని కసిగా తొక్కి
నలిపేసినట్లే కొత్త భావాలని యీ బూట్లు నలిపేస్తాయి.

వేలకొలదీ రాజులతో సేనాధిపతులతో అదృష్టాన్ని
అన్వేషిస్తున్న మానవుణ్ణి విధిపథం మీద కదం తొక్కుతూ
నడిపించిన ఈ బూట్లే. శాలివాహన చక్రవర్తి మూవత్
భారత దేశాన్ని తన పాదాక్రాంతం చేసుకొనేందుకు
ఇలాంటివే బూట్లు ఉపయోగించాడు. అశోక చక్రవర్తి
రక్త దాహం తీర్చుకొనేందుకు ఇలాంటి బూట్లతోనే
కళింగ దేశం మీద దండెత్తాడు. అసహాయులు గుండెలు
పిండి తన కాంక్షలు తీర్చుకొన్నాడు. ఘజనీ మహమ్మద్
సైనికులు ఇలాంటి బూట్లే ధరించారు. ధనకాంక్షలు
తీర్చుకొన్నారు. బాబర్ ఇలాంటి బూట్లే ధరించి ఆలోచన
లేని సైనికుల్ని నడిపించి మొగల్ సామ్రాజ్యాన్ని స్థాపిం
చాడు. క్లైవు ఈ బూట్లమీద నుంచునే సుందరమైన
భారత భూమిలో కర్కశమైన బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యపు

ఉక్కు కోటలకు శంఖుస్థాపన చేశాడు స్ఫటిక స్వచ్ఛమైన భారత హృదయంపై రక్తంతో తడిసిన బూట్లతో వార్న్ హేస్టింగ్సు కవాతు చేశాడు. డయ్యరూ, గాడ్ఫ్రే, ఆకిన్‌లెక్కూ, ప్రతి ఒక్కడూ, ఇలాంటి బూట్లే ధరించారు.

ఇలాంటి పవిత్రమైన చరిత్రగల ఈ బూట్సు మీ కిచ్చెయ్యడానికి నాకు అభ్యంతరం లేదు. [బూట్సుల్ యజమానికేసి చెయ్యి ఊపుతూ] ఈ బూట్లతో నీవే రేపొక జనరల్ చౌదురీవి కావచ్చు. వేలకొద్దీ మైళ్ళ దూరంలో ఉన్న నీ ఆజ్ఞలు రెక్కలేని తెల్లపావురాల్లా నీ కేప్టన్లకి చేరవొచ్చు. టాంగావాలా! నిజంగా ఈ బూట్లు వేసుకుందామని కోరిక పుడుతుందా నీకు? [ఒకడుగు ముందుకు వేసి] కాని, భాయీ! ఈ బూట్లు తొడగలేవు. నాకు తెలుసు. వేసుకొన్నావా నీకు శాపం తగిలి తీరుతుంది. నశించిన మీశత్రువుల ఎండిన రక్తంలో మీ హృదయాలు ముడుచుకొని నిద్రపోతాయి. మీ ఆలోచనలు గిలగిలా కొట్టుకొంటాయి. [నవ్వుతూ బూట్సు గల్లక్ కట్టలోకి విసిరి, [illegible] పడేస్తాడు.] లాభం లేదు. అలసిపోయాను. జీవితానికి ఎదురీదాను. ఏ ఆశలూ లేవు; ఏ ఆశయాలూ లేవు. ఈ లోకంలో ప్రతి వ్యక్తీ పాపాలు చేశాడు. పాపాల నాలుగు గోడల మధ్యలో బ్రతుకుతున్నాడు. తప్పదు. జీవిత నిర్బంధం అది. ఏది మానవుని అభ్యున్నతికి సాధనమో, ఏది మానవుని పతనానికి కారణమో నాకు తెలుసు. ఈ బూట్సు నాలో కలిగించిన ఏ అలసత్వమో, ఏ ఆలోచనారాహిత్యమో, ఏ దుర్బలత్వమో, నా నిరాశా తత్వాన్ని ప్రతి

క్షణమూ బలపరుస్తోంది. ఆర్డర్—ఆర్డర్—ఆర్డర్! బానిసత్వానికి అలవాటైపోయిన జీవితం! డిసిప్లిన్—డిసిప్లిన్—డిసిప్లిన్! నవ్వులు మరిచిపోయిన జీవితం! బూట్స్! బూట్స్! బూట్స్!

[స్టేజిమీద నలుమూలలా నడుస్తాడు ముఖ్యంగా ముఖాలలోకి తీక్షణంగా చూస్తాడు. ప్రేక్షకులలోకి ఎవరినో వెదుకుతున్నట్టు చూస్తాడు. ప్రేక్షకులకు చెప్పే మాటలు నిండిన కళ్ళతో.]

విలువల్లేని జీవితమే 'రివార్డు'. చిమ్మిన నెత్తుటి వేదనలే 'ఇంక్రిమెంట్లు.' నాకు తెలుసు, ఈ నా మనస్తత్వానికి యుద్ధాలే కారణం. ఏనాడో చచ్చిన నాలోని రసజ్ఞత గొల్లుమని ఏడుస్తోంది. యుద్ధం ముగిసిన తరువాత పిచ్చెక్కిన వాళ్ళు, విషం తిన్న వాళ్ళు, నీటిలో పడ్డవాళ్ళూ—వాళ్ళ ఆత్మలూ నా స్మృతి పథంలో భయంకర రూపాలతో నాట్యం చేస్తున్నాయ్. 'నీ దేశంకోసం నీ రక్తాన్ని అర్పించు' అని ప్రభువులు చేసే ప్రబోధాలే ప్రపంచ యుద్ధాలకు కారణం. [మళ్ళీ, మూలలకు చూస్తూ, మెల్లగా] నా హృదయాన్ని ఒక్కసారి చూడండి—ఎంత వేదన మరుగుతోందో! కాలం అనంతం—బలం శూన్యం—ఆదర్శాలు ఆశయాల మయం—జీవితం పంకిలం—ఇదే తేలిన సారాంశం! [గట్టిగా నవ్వుతాడు. అందర్నీ పట్టి చూస్తూ] నే చచ్చిపోయిన తరువాత నా బూట్సు తీసుకోవాలని పొంచి కూర్చున్న మీ గుంపు కోసం ఈ రాత్రి ఇక్కడే చచ్చిపోవటం చాలా ఉత్తమం. కాకులూ రాబందులూ ఉన్నచోటనే శవాన్ని పారెయ్యటం ఉత్తమం కాదా?

[ఠీవిగా నడచి వెళ్ళి టేబిల్ మీద అలుపుగా కూర్చుంటాడు. కొంతసేపు మోకాళ్ళలో తల దాచుకొంటాడు. ఉన్మత్తుగా తన జేబులోంచి

విషం సీసా తీస్తాడు. దాన్ని ఎడంచేత్తో పట్టుకొని ఆప్యాయంగా చూస్తూ, తక్కిన వాళ్ళకు చూపిస్తూ ముక్తసరిగా]

భాయియో! ఇక శలవు!

[సీసాలోని పౌడరు చప్పరించి టేబిల్ మీద కుప్పకూలినట్టు పడిపోతాడు. బూటుకాళ్ళు టేబిల్ మీదనుంచి కిందికి వేళ్ళాడతాయి. బూట్లు నిగనిగా మెరుస్తాయి. నిశ్శబ్దం. తక్కిన ముగ్గురూ తాగుతూంటారు.]

చంద్రారెడ్డి:

పిచ్చివెధవకి మంచి ఆలోచనే తోచింది సుమా!

వాసు:

ఎవళ్ళకి పిచ్చి? అతనికికాదు—మనకి. ఆ బూట్లకి శాపం ఉందని తెలిసికూడా అవే కావాలని కూర్చున్న మనం పిచ్చివెధవలం. [దీర్ఘమైన నిశ్శబ్దం] అతని కళ్ళెదుట అతనే తన అంత్యక్రియలు చేసుకొంటూంటే — నిస్సహాయంగా చూస్తూ కూర్చున్న మనం పిచ్చివాళ్ళం!

ఆడదాని కంఠం:

అమ్మా, ఆకలి! కడుపు మండిపోతోంది. ఒక్క కబళం పెట్టించండి తల్లీ!

[ఒక్కసారి లైట్లు ఆరిపోతాయి—రంగం నిండా పాలపాటు ప్రబలమైన చీకటి. అలా కొన్ని నిముషాలు గడిచాయని సూచించబడుతుంది. లైట్లు మళ్ళీ వెలిగేటప్పటికి టాంగావాలా చిత్తుగా తాగేసి ముఖం చేతులతో మూసుకొని కింద కూర్చొని ఉంటాడు. ఒళ్ళు తెలియనంత దీనంగా ప్రవర్తించడానికి సరిపోయేటంత మత్తుగా చంద్రారెడ్డి తాగేడు. వాసు గంభీరంగా నిశ్శబ్దంగా ఉంటాడు. ఇద్దరూ ఏకాగ్రతతో బూట్సుకేసి చూస్తుంటారు.]

చంద్రారెడ్డి:

ఎంత అందమైన బూట్లు! ఇలాంటి బూట్లు ఎక్కడా చూడలేదు సుమీ!

వాసు:

మంటలు—ఆ బూట్లలో ఏమిటీ మంటలు?

చంద్రారెడ్డి:

వెండికాంతుల మెరుపులు—మంటలు కాదు.

వాసు:

యమధర్మరాజు ఉక్కు-బూట్లవి.

చంద్రారెడ్డి:

ఆ బూట్లలో దాగొన్న మృత్యువుని నేను జయిస్తానుగా!

ఫరవా లేదు.

వాసు:

నీ ప్రాణాన్ని తోడేస్తున్న సమయంలో నేనా?

చంద్రారెడ్డి:

నాకు కావలసింది నానుంచి ఎవరు తీసుకోగలరు, వాసూ,

వెర్రిగా మాట్లాడతావ్! యముడైనా సరే, వాడి తాతైనా

సరే!

వాసు:

ఓ హెలెన్! ఖంగారు పడతావెందుకు లే—ఈ రాత్రికే వచ్చే

స్తున్నారు...

[చాలా సేపు నిశ్శబ్దం. చంద్రారెడ్డి బూట్సుని తదేక దృష్టితో చూస్తూ స్టేజికి మధ్యగా వస్తాడు. ఆఖరికి టాంగావాలా తూలుతూ లేచి ఒక్కసారిగా బరువైన కళ్లతో స్టోల్జర్ శవాన్ని పరీక్షిస్తాడు రెండడుగులు ముందుకు వేస్తాడు. చంద్రారెడ్డి చప్పున బూట్సుకి అడ్డుగా నిలబడతాడు. కసిగా కక్షర్తిగా చూస్తుంటాడు.]

టాంగావాలా: [తాగిన మైకంలో]

నా ఉద్దేశం—చెరుపు—చేద్దామని కాదు—నీ—పేరేంటి?—కీడు

చేద్దామని—కాదు—నేను చెప్పేది—సరిగ్గా — విను—ఇతను—

చచ్చిపోయాడో లేదో-చూద్దామని-అంతే! ఇంకాగలేను-వెళ్ళిపోవాలి-తప్పదు-నా అద్దిమా ఏంచేశావ్?-బూట్సు-సంగతి-తేల్చు-అయ్యబాబోయ్- **నా చిట్టితల్లి** - [గొల్లుమని ఏడుపు ప్రారంభిస్తాడు. చంద్రారెడ్డి అతన్ని గట్టిగా తోసివేస్తాడు. టాంగావాలా కుర్చీమీద కూలిపోతాడు. దీర్ఘమైన ఏడుపులో కలిసిపోతాడు.]

చంద్రారెడ్డి:

కూర్చోరా, తాగుబోతా!

టాంగావాలా:

ఎవడ్రా—తాగింది?-నువ్వా-నేనా? తప్పదు-ఇంటికి పోవాలి!

చంద్రారెడ్డి:

ఇంటికి కాదు—వల్లకాట్లోకి— నేను పంపిస్తానుగా!

టాంగావాలా:

ఎలా వెళ్ళను—టాంగా తోలుకుపోయారు — రాక్షసులు!

[టాంగావాలా బిగ్గరగా ఏడుస్తాడు. కాళ్లు పైకెత్తుకొని కుర్చీలో కూచ్చుంటాడు. చచ్చిపోయిన సోల్జర్ కేసి చంద్రారెడ్డి వెళతాడు ఎడమచేత్తో శవాన్ని మోటుగా ఊపుతాడు. పెదవి విరుస్తాడు]

వాసు:

ఇంకేం ఉంది? చచ్చిపోయాడు—నిర్భాగ్యుడు!

చంద్రారెడ్డి:

ఎలకలా చచ్చాడు. [తాపీగా సోల్జర్ బూట్లు ఒక్కొక్కటే లాగుతాడు. పెద్ద పెట్టున నవ్వుతాడు. రక్తపు మరకలున్న పాదాలు చూపిస్తాడు. మళ్ళీ గట్టిగా నవ్వుతాడు. బైట దూరంగా ప్రజల కలవరం. శత్రువుని తరుముతున్నట్టు, వెదుకుతున్నట్టూ ధ్వనిస్తున్న కంఠాలు. చంద్రారెడ్డి స్టేజి మధ్యకు వచ్చి బూట్సు రెండూ ఎత్తి పట్టుకొని] ఆఖరికి బూట్లు సంపాదించగలిగిన వాడెవడు? నేనే—నేనే!

[విజయగర్వంగా] యముడూ—గిముడూ—ఇహ్హాఁహ్హా...

టాంగావాలా:

ఇదిగో—నా అద్దిమాట—బూట్లు సంగతి—తేల్చు—

చంద్రారెడ్డి: [క్రూరంగా]

అహ్హాఁ హాఁ హాఁ!

టాంగావాలా:

నవ్వకు—దెయ్యం నవ్వు—నవ్వకు—

చంద్రారెడ్డి:

నవ్వితే నీకేంరా! కాదంటానికి నీకేం హక్కుంది? ఇహ్హా హ్హా హ్హా...!

టాంగావాలా:

నన్ను తాగించి—అద్ది ఇవ్వకా—బూట్లు ఇవ్వకా—మసాల తినిపించాలని—చూస్తావురా—సైతాన్ వెధవా!

చంద్రారెడ్డి:

అహ్హాఁ హాఁ హాఁ!

టాంగావాలా:

బూట్లమీద హక్కు నాది—అద్ది ఇవ్వకుండా చచ్చాడు వాడు — నా చిట్టితల్లిని చంపుకొని — టాంగా తోలు కొచ్చాను.

చంద్రారెడ్డి:

అహ్హాఁ హాఁ హాఁ!

టాంగావాలా:

ఈ మాటు—మళ్ళీ నవ్వు—చంపేస్తా—

చంద్రారెడ్డి:

నీకు బూట్లు కావాలా? [క్రూరంగా చూస్తూ] రా—తీసుకో!

[టాంగావాలా ముందుకు విసురుగా వస్తాడు. చంద్రారెడ్డి పక్కకు తప్పుకొంటాడు. చేతిలో వున్న బూట్స్‌తో టాంగావాలా నెత్తిమీద గట్టిగా కొడతాడు. స్టేజికి ముందుగా కదలకుండా పడిపోతాడు టాంగావాలా.]

వాసు:

ఖూనీ!—ఖూనీ!

[వాసు బిత్తరగా చూస్తూ, ఖంగారుగా ఎడమవైపు ద్వారంనుంచి వీధిలోకి పారిపోతాడు. దూరంనుంచి చేరువౌతున్న ప్రజల కలవరం. చంద్రారెడ్డి పడిపోయిన టాంగావాలా మీదకి వొరిగి బూట్లతో కసిగా కొడుతుంటాడు. లేచి నుంచుంటాడు. సోల్జర్ చచ్చి పడివున్న టేబిల్‌కేసి వెళతాడు. టేబిల్‌ని ఆని కూర్చుని తన భడాప్పులు విప్పేస్తాడు సోల్జర్ బూట్స్ వేసుకొంటాడు. బైట సమీపిస్తున్న గుంపులో విజృంభిస్తున్న పెద్ద కేకలు; చప్పున వెళ్ళి గోడకు వున్న రైఫిల్ తియ్యబోతుంటాడు. విసురుగా వాసు బైటనుంచి కసిగా రివాల్వర్‌తో ప్రవేశిస్తాడు. వెంటనే గురి చూస్తూ]

వాసు:

అడుక్కుదిలేవా, పేల్చేస్తా!

చంద్రారెడ్డి:

అయితే నువ్వే నన్నమాట! ఊహూఁ!

వాసు:

మన జమా ఖర్చులు చూచుకొందాం.

చంద్రారెడ్డి:

ఆఖరికి నీవంతు వెగ్గించుకొన్నా వన్నమాట! దగాకోరు వెధవా! తొందర పడకు. అంట్ల వెధవా! నరకంలో కాల్చిన ఇనప ఊసలు నీ గొంతుకులో గుచ్చుతూంటే— ఇహిహిహీ హీహీ— అప్పుడూ!

వాసు:

ఏయ్, చంద్రారెడ్డీ! ఆలశ్యం చెయ్యకు, వాళ్ళు నీకోసం